

Q. D. B. V. 411 116
DISPVATIO IVRIDICA
DE

20
**NOMINIBVS
ECCLESIASTICIS**

Von
Activ- und Passiv-Kirchen-Schulden,

QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE
BRANDENB. RELIQA

IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE

DN. IVSTO HENN. BÖHMERO,

ICTO, COM. PAL. CAES. REG. MAIEST. CON-
SILIARIO AVLICO, PROFESSORE IVRIS ORDI-
NARIO H. T. DECANO

IN AVDITORIO MAIORI

DIE OCTOBR. A. MDCCXVI.

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

CHRISTIANVS NICOLAVS Scheller,
SCHWARTZBVRG.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
OPERIS GRVNERTIANIS. Recusa 1732.

CAPVT I.

DE

IVRE NOMINVM AB EC-
CLESIA FACTORVM.

Von

Activ. Kirchen-Schulden.

§. I.

Nihil noui te hic offensurum esse credis, qui perfunctorie thematis ticulum legis, quin quotidiana, trita, & vbiuis obuia, hic adductum iri, persuasissimum habes. De debitis, nominibus, obligationibus tot vastissima occurrunt volumina, vt non necesse sit in disputatione, arctis inclusa limitibus,

Thematis
huius vtilitas
commenda-
tur.

eandem doctrinam regustare & recoquere. Hæc tamen tanti mihi visa non sunt, vt thema hoc spernerem, repudiarem; sæpe *valgatissima* tot erroribus vel dubiis implicata sunt, vt expediat, illa sub incudem reuocare: imo quæ *quotidiana* sunt, eo magis sunt excutienda, ne iis si-

A

miles

miles reddamur, qui illa, quæ domi nascuntur, despectui habent, alienis tantummodo intenti, quæ tantum vel delectant, vel usum exiguum habent, a foro longe alienissima. Inprimis autem hoc argumentum dignum visum fuit, quod dissertatione publica explicaretur, quia scopulis refertissimum, & incertis interpretum opinionibus circumseptum est, ut felices progressus in eo facere nemo possit, nisi præiudicia ex iure pontificio hausta, manifestentur, & vera a falsis sollicitate separentur, quod ea, qua par est, ingenuitate mentis & breuitate expeditam.

Nominis appellatio quo sensu debitis applicata.

§. II. Agendum ergo est de nominibus ecclesiasticis, id quod duplici modo intelligi potest, vel quatenus ecclesiæ ex quocunque contractu debetur, vel quatenus hæc aliis debet. Debita hæc veteribus nomina dicta fuere, quod debitor nomen suum tabulis solemniter confectis inscribebat. *Tabule debitorum*, ait ASCON. in *Cicer.* p. 77. nomina dicuntur, præsertim in iis debitis, in quibus hominum nomina scripta sunt, quibus pecuniæ commodatæ sunt. Neque vero tantum in mutuo, sed & aliis in debendi causis hic ritus usitatus erat, ut docet CICERO *Lib. IV. ad Atticum epist. vii.* scribens: hæc pactio non verbis sed nominibus & præscriptionibus multorum tabulis cum facta esse diceretur. Idem *Lib. III. de offic.* adfert exemplum venditionis, ubi nomina solemnia adhibita, aitque: nomina fecit, negotium conficit. Ut stipulatio in variis negotiis, ita & nomen usum fuit, quæ duo non raro in iure coniunguntur. *l. i. D. de ann. leg.* Solemnia plura æque ut in stipulatione hic necessaria erant, quæ accurate tradit DION. GOTHOFREDVS in *not. ad cit. l. 2. lit. d.* Postea tamen usu communi, qui verborum artifex & director est, inualuit, ut quævis debita nominum appellationem acciperent.

Prædicatur nominis appellatio de iure creditoris.

§. III. Prædicatur partim de iure creditoris, partim de debitoris obligatione. Priori casu, ea adpellatione omne id, quod ex quacunque obligatione licita peti potest, comple-

plectitur. Ait Ictus in l. 6. D. de V. S. nominis & rei appella-
tio ad omnem contractum & obligationem pertinet: item si no-
men quis legauerit, id quod in actionibus est, legatum intelli-
gitur. l. 49. de leg. 3. Porro si nomen legetur, benigne id, quod
debetur, accipiendum est, ut actiones aduersus debitorem ce-
damur. l. 44. §. 6. de leg. 1. Hoc intuitu quoque creditor no-
mina facere vel contrahere dicitur, quo ius eius, quod ex ob-
ligatione debitoris habet, denotatur. Nomina facit, ait
SENECA Lib. 1. de benefic. c. 1. diligenter in patrimonium & va-
sa debitoris inquirimus. Tutor dicitur, ex re pupilli nomina
fecisse vel contraxisse, l. 52. pr. de pecul. l. 16. de administrat. &
pericul. tutor. l. 39. §. 14. eod. l. 24. de usu & usufr. legat. & præ-
terea aliis variis appellationibus ius creditoris demonstra-
tur, veluti dum dicuntur: nomina prosequi l. 5. de pecul. leg.
nominum executionem facere l. 34. de administ. & per. tutor.
nomina cedere, vendere, diuidere, delegare, expungere, agno-
scere, probare, totam fortunam in nominibus habere, l. 40. §. 8.
de statu liber.

§. IV. Verum non de quibusuis, sed de ecclesiasticis
nominibus hic tantum agitur, siue quæ ecclesia fecit. Equi-
dem quid nomine ecclesie veniat, alias satis notum expedi-
tumque est: olim vniuersitatem fidelium denotabat, & ita
nomina ecclesiastica sunt nomina vniuersitatis, de quibus va-
let assertum Icti in l. 7. §. 1. quod cuiuscunque vniuersit. nom.
si quid vniuersitati debetur, singulis non debetur, nec quod de-
bet vniuersitas, singuli debent. Destinata erant olim gene-
ratim bona ecclesiastica ad usum pauperum, adeo vt clerici
non alio quam indigentia titulo inde alerentur; inde patri-
monium pauperum & IESV CHRISTI dicta fuere. Hanc
appellationem retinuerunt, etiam si ex postfacto patrimoni-
um pauperum esse desierunt c. 34. de elect. in 6. c. 16. X. de præ-
bend. & dignit. c. 1. & 2. c. 12. q. 2. l. 126. C. de S. S. Eccl. Sicuti ve-
ro bona ecclesiastica postea facta sunt bona clericorum, qua
talium, ita quoque nomina ecclesiastica iure pontificio sunt,

Per abusum
nomina ec-
clesiast. cen-
setur nomi-
na clerico-
rum.

quæ ad vniuersitatem clericorum, qua talium, spectant. Ex deprauato sensu enim ecclesia est in clero constituta, vt hic ecclesiam constituat atque repræsentet, vt Imperans rempublicam. Ita FLODOARDVS *Lib. II. Hist. Remens. c. 5.* censet, & notum est, ait, vt, sicut Sacerdos habet, quod ecclesie dimissum est, & ecclesia habeat, quod relinquitur Sacerdoti. Idem ingenue faterur GALESIVS ad c. 1. de restit. in integr. in 6. n. 57. aitque ecclesiam lætam dici, quando clerici in redditibus ecclesiasticis læsi sunt, adeoque in effectu clericos restitui. Et cui ignotum est, interpretes Iuris Canonici plerosque, quando de dominio bonorum ecclesiasticorum disputant contenduntque, illud vel Papæ vel in genere clericis attribuerent, vt nonnulli paulo saniores esse videantur. vid. SARMIENTO de re dit. eccles. P. 1. c. 1. n. 14. in fin. GONZALEZ. ad c. 2. X. de reb. ecclesiast. non alien. n. 2. in fin. quæ omnia docent, si ex communi Canonistarum sententia esse statuendum, nomina ecclesiastica nihil aliud esse quam nomina clericorum.

Inter prote-
stantes potius
sunt nomina
vniuersitatis.

§. V. Puriorem sine dubio conceptum Protestantes tribuunt ecclesie, nec eam in ordine clericali, sed in vniuersitate christianorum ad eandem confessionem se adstringentium, quærun, adeoque illis nomina ecclesiastica sunt, quæ sunt in patrimonio vniuersitatis alicuius ecclesiasticæ, & sic sub dispositione administratorum, quorum periculo quoque sunt. Neque enim illorum redditus semper Ministrû illius ecclesiæ debentur: ad varia alia onera, ad quæ subeunda alias ecclesia obligata foret, destinati sunt, & sic toti vniuersitati per indirectum profunt, quod hæc alias talia onera ferre deberet. Vnde quoque toti vniuersitati inter est, hæc bene collocari, ne male contracta pereant.

Vox ecclesiæ
tamen latius
patet & sic
quoque no-
minum ec-
clesiastico-
rum appella-
tio.

§. VI. Sed latius quoque vox ecclesiæ serpit, nec in vniuersitatis, de qua diximus, conceptu subsistit. Iam olim tempore IUSTINIANI, iura ecclesiis data communicata erant domibus Religiosis, vt vocantur, h. e. Xenodochiis, ptochotrophiis, orphanotrophiis, monasteriis masculorum & vir-
gi-

ginum, *hospitiorum, gerontocomiis & nosocomiis*, iuxta *l. 23. pr. C. de S. S. Eccles.* Hæc instituta generatim *pia* vocantur, cum eundem olim scopum cum *ecclesiis* haberent, & in vniuersum curam *pauperum* gererent. Inde appellatio *piae causæ* inualuit ad modum *ecclesiæ*, postquam *fucata pietas* h. e. *superstitio* mirum in modum propagata & prorogata est. Nec dubium est, quin quævis iura, quæ *nomibus ecclesiasticis* vulgo tribuuntur, etiam ad *pia quævis corpora* applicari possint, cum pari cum *ecclesiis* iure fruantur, modo caueamus, ne *spurias species*, more quorundam interpretum, huc referamus, quas a *veris & genuinis* non sollicitè *TIRAOVELLVS de priuileg. causarum piarum* distinguit, & promiscue quoque congerit *MANZIUS in special. in iur. comun. voce pia causa*. Neque enim *causa dotis, alimentorum, libertatis, exstructionis monumenti, & eius quod legatur meretrici*, vt ad frugem redeat, *piis causis* adnumerari debet, vt ut plerique eas species quoque *genuinis* inepte adiungant. Rectius huc referuntur *ergasteria* seu *sceleratorum*, qui in Republica quietem pacemque turbant, *purgatoria, valetudinariorum & morbo animi laborantium receptacula, Inualliden-Häuser, scholæ, academiæ &c.* Denique hoc addo, ipsam *ecclesiæ* appellationem variis institutis applicari, adeoque sub appellatione *bonorum ecclesiasticorum*, iura, reditus, pensiones, & sic quoque *nomina* eorum institutorum, comprehendi. Catalogum horum bonorum sinit *pax Osna-brugensis art. V. §. 14. & 25.* vt sunt *Archi-Episcopatus, Episcopatus, prelature, Abbatie, Baliuie, prepositure, commenda, liberae fundationes seculares, capitula, monasteria, collegia, templa, fundationes aliæ, Scholæ, Hospitalia, sodalitia varia &c.* quæ species nec inter Protestantes respectum *ecclesiasticum* amiserunt, si exceperis, quæ *secularem adsumserunt* qualitatem, & pristina hoc modo priuilegia amiserunt.

Fundamenta
spuria, ex qui-
bus nomi-
bus ecclesiast-
i iura singula-
ria tribuunt.

§. VII. Ceterum *nomina ecclesiastica* plura cum *aliis nominibus* iura habent communia, quæ haud tangam. Singularia tantum enarrabo & examinabo iura, quæ magno quidem cumulo, sed sine sufficiente ratione, a Dd. adferri solent. Nec hoc mirandum, cum generatim adferuant axioma: causas ecclesiasticas esse favorabiles, summam esse rationem, quæ pro religione facit, adeoque ubique ecclesiis & piis causis esse fauendum. Ita censet RVSCIVS *lit. A. concl. 337. lit. P. concl. 337. & lit. R. concl. 134.* additque has lepidas rationes, quod quæ *Spiritu DEI* reguntur, non sint *sub lege*, quod *summa ratio sit*, quæ pro anima facit. Inde infert, in dubio semper pro pia causa iudicandum, & quando sumus in diuersis opinionibus, illam præualere, quæ fauet piæ causæ, plus piæ causæ fauendum esse quam filii, in iis quæ liberis sunt debita a parentibus; fauorem libertatis, fisci, dotisque etiam pertinere ad piæ causas, quarum fauor adhuc maior est. Magis lepide, ne quid grauius dicam, philosophatur PAVLVS DE CASTR. in *l. sancimus 22. C. de SS. eccl.* tradens hanc regulam: *perpetuo mente tenendum, ut quando allegatur contra te aliqua lex, quæ loquitur in ecclesia, si non occurrit aliqua congrua responsio, possit dicere, quod sit speciale in ecclesia.* Sed rarius allegantur leges, ut plurimum somnia, tradita & opiniones interpretum adferuntur, quæ vnice hac sola ratione firmantur, quod *speciale sit in ecclesia*, quod vtilitas ecclesiæ h. e. cleri, sit *suprema lex ecclesiastica*, adeoque in eius commodum a regulis iuris recedendum.

Fundamenta
genuina in
hac doctrina
obseruanda.

§. VIII. Hæc sententia monstra opinionum peperit in *causis ecclesiasticis* & sic etiam in *nominibus ecclesiasticis*, quos scopulos ut euitemus, hæc paucis fundamenta præmittenda esse censui. Habent ecclesiæ & pia corpora, sicuti aliæ vniuersitates, sua priuilegia, quæ *fauores* in iure nonnunquam vocantur *l. 42. D. de administ. & peric. Tut. l. 74. de iure dot.* Hinc libertas omnibus rebus *fauorabilior esse*

AB ECCLESIA FACTORVM.

esse dicitur in *l. 122. D. de R. J.* quia priuilegia ecclesiis & piis causis data, optima & plura sunt, ecclesiæ *omnibus rebus fauorabiliores* dici possunt, adeoque quæ in iure in genere de *causis fauorabilibus* asseruntur, suo modo ad ecclesiastica negotia & nomina adplicari possunt. Huc pertinet, Quatenus ecclesiæ fauendum? quod fauor earum *benigniores sententias exposcat, & suadeat*, *l. 32. §. vlt. ad l. Falcid. l. 17. §. 3. D. de manum. testam. l. 14. de legat. 2. l. 24. §. 10. de fideic. libert.* hoc est, quod quoties dubia interpretatio voluntatis vel dispositionis occurrit, illa arripi debeat, quæ magis fauet ecclesiis & piis causis, sicuti idem obtinet in libertate: talem enim interpretationem *dispositionum humanarum* exposcit fauor rei: similiter fauore ecclesiarum multa singularia in iure sunt constituta, sicuti fauor libertatis multa specialia iura produxit. At fauor hic non eo debet extendi, vt *nova iura specialia* fingere, & ubique *extensiones a regula* formare necesse vel permillum sit, quoties in iure tale priuilegium deficit. Iura singularia sua natura sunt *exceptiones a regula*: huic autem tamdiu insistentium, donec exceptio ex iure probata fuerit, quæ colligi minime potest *ex solo rei fauore*, quippe qui ostendit, tale ius *constitui potuisse*, non autem *constitutum esse*, quod posterius probandum. Præterea iura singularia sunt *strictæ interpretationis*, non admittentia *interpretationem extensiuam* *l. 14. D. de LL.* Quomodo ergo causis & speciatim nominibus ecclesiasticis dari potest priuilegium, de quo leges sicut? Vnde reprobanda sunt argumenta, quæ ducuntur a priuilegiis *fisci, militiæ, libertatis, dotis, alimentorum* ad piis causas, & nomina ecclesiastica, nisi quatenus per leges hæc speciatim illis communicata sunt. Denique illud quoque non negligendum, rationes Doctorum, qui iura singularia nominibus ecclesiasticis attribuunt, esse ponderandas, quæ sæpe ex peruerso conceptu ecclesiæ fluunt, & quamuis in foro pontificiorum, hicce principiis innutritorum, applausum forsitan inueniant, in foris tamen nostris haud sunt toleran-

lerandæ, sed potius illæ rationes tantum admittendæ, quæ *statui ecclesiarum nostrarum* congruunt. Quis admittet in foris nostris, pecunias ecclesiasticas esse patrimonium pauperum, vel IESV CHRISTI? quamvis ab hac ratione non absteineat CARPZOV. in *Iur. præ. Ecclesiast.* Quis afferet, ecclesiam esse Rempubicam & habere ius fisci? Quis admittet, ecclesiastica nomina esse *nomina clericorum*, pro anima constituta, legata, data? qua ratione tamen sæpe vtuntur Canonistæ.

Vnde nascuntur nomina ecclesiastica.

§. IX. Hisce prælibatis, ad ipsorum nominum ecclesiasticorum h. e. ab ecclesia contractorum iura deveniamus. Hæc nascuntur variis ex causis, potissimum vero vel ex titulis *inter vivos*, vel *ultimæ voluntatis*. Illuc pertinent *contractus*, quasi *contractus* aliaue *pacta*, tam *onerosa*, quam *gratuita*, seu *lucratiua*, adeoque etiam nomina, quæ titulo *donationis* in ecclesiam conferuntur, huc suo modo pertinent, quatenus certam quantitatem pro scopo habent. Talia enim debita primario ad nostrum scopum spectant. Huc vero pertinent legata nominis vel m. c. donata ecclesiis, quæ tamen communia legatorum ad pias causas privilegia habent.

Contrahuntur nomina vel ab ipsa ecclesia,

§. X. Nomina ipsa contrahuntur vel ab *ecclesia ipsa*, vel *per alios*. Prius contingit, quando hi, qui representant ecclesiam, eiusque faciem & personam gerunt, nomen ex quacunque causa onerosa contrahunt, siue pecuniam elocando scenori, siue locando prædia ecclesiastica, & mercedem certam stipulando &c. Habent ecclesiæ plures talia collegia, ad exemplum *Presbyterorum*, in primitiua ecclesia existentium, quos laicos vocare solent, quoniam non docebant, sed alias cœtui præerant. *1. Timoth. V. 17*. In Belgio potissimum aliisque ecclesiis reformatis huiusmodi *presbyteria* deprehenduntur, a *ministerio* diuersa, quæ quidquid faciunt, *ecclesia* fecisse intelligitur. Non eadem est ratio *pastorum* & *ministerorum ecclesiæ*, quæ *ecclesiam* apud nos non constituunt, vt apud pontificios, adeoque *factum eorum*,

eorum non est factum ecclesiæ. Diuersa forsan est ratio *Prælatorum & Episcoporum*; hi iam a tempore CYPRIANI ecclesiam constituere dicti fuerunt, quod dogma per secula sequentia adeo propagatum est, vt inde Episcopi circa bona & pecunias ecclesiasticas liberrimam ac instar dominorum dispositionem acceperint, & præterea *iis omne circa sacra* ad se traxerint. Censetur hæc administratio pars *legis diœcesane*, quæ instar *superioritatis territorialis ecclesiasticæ* est, adeoque non mirandum, si nomina ab illis contracta, ab ecclesia contracta censeantur, cum ipsi secundum excellentiam, vel potius per abusum *ecclesiæ* dicantur, quamuis in causis *maioribus & arduis* ad consensum capituli hinc inde obstricti sint. Eadem facies rerum fere in terris Protestantium quoque est, vt factum Prælati, præpositique in rebus & negotiis ecclesiæ habeatur pro facto ecclesiastico, nisi capitulationibus potestas eorum restricta sit.

§. XI. Frequentius tamen est, vt nomina ecclesiastica vel ab aliis contrahantur. Sunt ecclesiæ, ceteraque pia corpora, *uniuersitates*, quæ aliorum auxilio diriguntur, & suis administratoribus instructæ sunt. Præter hos aliquando *particulares* sunt *administratores*, quoad certa tantum nomina, veluti in testamento legata, constituti, quos *executores testamentarios* vocant, vel simpliciter die Testamentarien. Multum sane refert, quis nomen fecerit, præsertim quando de periculo eius quæritur. Hoc satis prouide in multis *ordinationibus ecclesiasticis* constitutum, vt administratori cuiusque non sit facultas nomen contrahendi absque præscitu Pastorum vel etiam Patroni. Denique vbi Patroni pecuniarum ecclesiasticarum dispensationem habent, vti multi in Marchia, nomina ab iis contracta, merito quoque eorum periculo sunt, cum plus iuris in bona ecclesiastica, quam ceteri administratores, si exceperis Patronos nobiles immediatos Imperii, sibi arrogare nequeant.

B

§. XII.

Administra-
tores ærarii
ecclesiastici
fœnori expo-
nere iubentur
pecunias
ecclesiasticas.

§. XII. Quemadmodum vero ad officium tutoris pertinet, pecunias pupillares fœnori exponere, adeo, vt, si commodam occasionem nactus, id non fecerit, ipse met ad vfuras, quas acquirere ab aliis omisit, condemnetur; *l. 7. §. n. l. 13. §. 1. & l. 15. de adm. & peric. tut.* ita quoque administratores ecclesiæ pecuniam ecclesiasticam otiosam relinquere non debent, adeoque ex *necessitate* illis incumbit, vt eiusmodi nomina contrahant. *CARPZOV. Lib. 2. Jur. præ. Cens. def. 319.* Ita quod olim prohibitum & veritum erat, apud nos in necessitatem est tractum. Olim enim clericis & ecclesiis vfuras accipere plane interdictum erat, quamuis sub his id, quod interest, nec annui reditus comprehenderentur. Sed postquam in recessibus imperii vfuræ iuris legitimi effectum acceperunt, & præterea ecclesiæ pupilis in nonnullis exæquantur, hæc nominum contrahendorum necessitas administratoribus imposita est. Sed & in eo praxeos hodiernæ a primæua disciplina ecclesiastica differentia est, quod secundum hanc pecuniæ ecclesiasticæ vni- ce vfibus pauperum adplicarentur, non vero, vt hodie fit, corraderentur, vt plura inde nomina lucrosa contrahi possent. Iamdiu enim desierunt esse *parimonium pauperum*, adeo vt vix integrum administratoribus sit, pauperibus, auxilio ecclesiæ egentibus, *gratis* elocare pecuniam. Equidem *CARPZOVIVS l. c.* praxin hodiernam inde legitimat, 1) quod ordinationes ecclesiasticæ id iubeant: 2) quod curatores ærarii ecclesiastici tutoribus & curatoribus æquiparentur, & ecclesia horum iure gaudeat. Iam autem constat, tutores hodie contra *Nou. 72. c. 6* pecunias pupillares fœnori exponere debere: 3) quod ecclesia vfuras non vt tales, sed vt interesse, accipiat, quod longe favorabilius vfuris censetur, ex doctrina *PANORMITANI*, aliorumque canonistarum. Equidem priores duas rationes admittit, sed vt ad tertiam recurratur, non est necesse, quam pontificii cum in finem tantum excogitarunt, vt vfuras *fas legitime*

rimare possent. Magnum utique est discrimen inter id, quod interest, & vsuras, ipso fatente CARPZOVIO L. 4. Resp. so. n. 2. seqq. nec hæc in nominibus ecclesiasticis aliam induunt faciem, ac quidem in *nominibus aliorum hominum*; nec necesse est ad hoc subterfugium recurrere, postquam satis euidetum & conclamatum est, vsuras per se iuri diuino non aduersari, vt plenius ostendunt GERHARDVS NOODT *de fenore & vsur. Lib. I.* & PETRVS HEIGIUS *Lib. II. quest. 1.* Nec hæc obseruatio caret utilitate, cum iura eius, quod interest, ab *vsurarum* iuribus longe diuersa sint. Postquam ergo hodie facies rerum ecclesiasticarum mutata est, iura ecclesiastica hodierna quoque secundum hanc sunt accommodata.

§. XIII. Multum quoque providentiæ curatores adhibere debent circa conseruationem nominum ecclesiasticorum, exemplo tutorum, ad quorum periculum nomina, quæ ipsi contraxerunt, spectant. vid. RICH. *de iure & priuileg. creditor. cap. 4. Sect. 1. n. 104. seq.* Quod si itaque negligentes in *exigendis nominibus* fuerunt, & debitores interim non soluendi facti sunt, eo nomine tenentur. Nec distinguendum hic esse arbitror, vtrum nomina ab ipso administratore, an vero ab eius *prædecesore* contracta fuerint. Quamuis enim tutor in nominibus a se contractis *culpam leuem*, in iis autem, quæ a patre facta sunt, *culpam tantum latam* præstare, & priori casu tutor probare debeat, se in culpa non fuisse, posteriore autem probatio culpæ latæ pupillo incumbat; l. 2. & 7. *C. de arbit. tutel.* BRVN. *ad l. 18. C. de admin. tut.* hoc tamen discrimen hic adplicari nequit. Nomina, quæ ipse pater contraxit, *proprio nomine* fecit, & ita idoneum debitorem elegisse censetur, adeoque tutor excusatur, si voluntati patris stetit. Ast quæ nomina ecclesiastica a prædecesore administratore contracta sunt, itidem *nomine administratorio* contracta sunt, in quibus eadem præsumtio diligentia, vt in *patre*, non militat, cum plerique plus diligentia rebus propriis quam alienis

Periculum
nominum
qua ratione
incumbat
curatoribus
ararii eccle-
siastici.

adhibeant. Quæ cum ita sint, generaliter concludo, indistincte curatorem ararii ecclesiastici culpam leuem circa nomina, tam a se, quam a prædecessore contracta, præstare, & simul probare debere, sua culpa hæc non esse facta inidonea. Hunc unicum casum excipiendum esse censeo, si non prædecessor eius, sed ipsa ecclesia, vel qui eam representant, nomen contraxerint, & deinceps curatori ararii ecclesiastici curam huius nominis commiserint, quo casu distinctio antea adducta commode adplicari potest, vt præfectus ararii ultra culpam latam non teneatur, & ecclesia simul probare debeat, eius culpa nomen interiisse. Habuit enim iustam credendi causam, nomen satis idoneum ab ecclesia esse contractum.

Quatenus nomina a debitore tuto solui possint.

§. XIV. Cum ergo curatores nomina quoque exigere possint, non immerito dubitatur, an debitores etiam illis tuto solvere queant? Quid enim, si exactam pecuniam in proprios vsus conuerterint, & postea bonis cesserint, vt ecclesie periculum amittendi nomen immineat? Hoc sane expeditum est, pupillos & minores contra talem solutionem in integrum restitui posse per *l. i. C. si aduersus solut. & tot. tit. C. si tutor. vel curat. interu.* & cum ecclesie quoque beneficium restitutionis habeant, & iure minorum fungatur, *cap. 1. & 3. X. de in integr. restit.* iis quoque hoc casu restitutio denegari non posset. Vt ergo plenissima securitas solutionem sequatur, disposuit Imperator in §. 2. *l. quibus al. licet vel non, vt iudicialis sententia, vel decretum,* solutionem præcedat, quo facto, debitor tutori secure soluit. Equidem alias decretum iudicis, *causæ cognitione* interueniente, restitutionem non tollit, vt plenius euincit *SIMONCELLVS de decretis in contract. minorum adhibend. l. 3. Tit. 7. n. 8.* Sed hoc restringendum ad contractus, qui libera voluntate inter contrahentes celebrantur, in solutione autem nominis, debitorem excusat *præceptum ac mandatum iudicis*, cui parere necessum habuit. *BERLICH, dec. 78. n. 5.* Proinde sola auctoritas

toritas iudicis non sufficit, sed *præceptum de soluendo* accedere debet. E contrario vero non necesse est, vt post *mandatum de soluendo*, debitor iudici contradicat, resistat, & iudex denuo, contradictione non obstante, ei solutionem iniungat, prout contendit BERLICH. l. c. n. 3. cum id nec verba nec ratio constitutionis Iustiniani desiderent: licet enim adferat, debitorem, si non contradixerit mandato iudicis, non videri *coacte* soluisse, talis tamen irrationabilis coactio in legibus non supponitur, quin potius, qui mandato iudicis simpliciter parent, non *sponte*, sed quodammodo *coacte* id fecisse, recte dicuntur. Hæc omnia ad eos, qui curatoribus ærarii ecclesiastici secure soluere volunt, etiam adplicanda sunt, quoniam aliter *restitutionem in integrum* contra factam solutionem euitare nequeunt, & sic necesse est, vt iudicis ecclesiastici *mandatum de soluendo* præcedat, cum huius cognitioni subiiciendum sit, vtrum solutio fieri debeat? Ceterum hoc decretum non est necessarium, 1) si debitor nomen soluat his, qui repræsentant ecclesiam, quia sic omnis restitutio cessat. 2) Si soluenda sunt illa debita, quæ *statim temporibus* debentur, vel alias absolutam præstandi necessitatem habent, vt sunt annui redditus, vsuræ, præcia rerum venditarum, pensiones ex prædiis ecclesiasticis locatis, in quibus lex statim solutionem vrget & iniungit.

§. XV. Variant vero iura singulorum locorum in contrahendis nominibus obseruanda, dum in plurimis locis singularia quædam requisita desiderantur, absque quibus vel plane nullum vel non plenum effectum habent. Sic in Saxonia alibi, in *constitutione hypothecæ rerum immobilium* pro securitate contracti nominis *confirmatio iudicialis* exigitur, qua deficiente, nec contra tertium possessorem valide agitur, nec in concursu creditorum, creditor inter hypothecarios collocatur. Inde quæstio emergit, vtrum nomina ecclesiastica præcise illa solemnia quoque desiderent, quæ secundum statuta loci contractibus celebrandis sunt præ-

An nomina ecclesiastica sint contrahenda secundum statuta loci.

scripta? Negant hoc vno ore pontificii, obseruantibus
 TVSCHIO *Litt. F. conclus. 37. n. 1.* & MANZIO in *Special. iur.*
comm. Voce: pia causa n. 8. quod eo minus mirandum, cum
 etiam clericos ab his solemnibus statutorum laicorum libe-
 rent. Vid. FRANCISCVS NIGER CYRIACVS in *contro-*
uersia forensi 140. ALEXANDER *Vol. 2. conf. 21. n. 5.* Rationes
 has proletarias adducunt, 1) quod nulla sic secularis potesta-
 tis iurisdictio in ecclesiam & clericos, adeoque lege sua il-
 los stringere nequeant: 2) quod ita iudices ecclesiastici co-
 gerentur iudicare secundum leges seculares, cum potius 3)
 ecclesiarum causæ ex iure canonico sint decidende. Equi-
 dem hæ rationes protestantes non stringunt, inter quos
 conclamatum est, ecclesiam, vt corpus aliquod, esse in &
 sub republica, & sic in negotiis secularibus, legibus cetero-
 rum ciuium communibus stringi, nisi speciatim excepta fu-
 erit. Cum vero in contractibus rarissime excepta inuenia-
 tur, nec nomina, ab ea contracta, plenum effectum aliter
 fortiri queunt, quam si iuxta *leges provinciales* facta fuerint:
 Diuersum forsitan esset dicendum, si tantum in *statuto oppi-*
dano illius loci, vbi ecclesia est, ius quoddam peculiare con-
 trahendis nominibus esset præscriptum, quod vel ideo non
 fringeret ecclesiam, quia magistratui oppidano non subest,
 sed legibus Principis provincialibus. KLOCK. *de contribut. c.*
22. n. 99. Dn. de LYNCK. *de statut. ciuit. prou. §. 16. p. 46.*

Nominibus
 ecclesiasticis
 vulgo tribu-
 unt priuile-
 gia fisci.

§. XVI. Ante omnia vero de priuilegiis, quæ vulgo
nominibus ecclesiasticis tribui solent, dispiciendum est. In-
 ter hæc primum est, quod *prioritatem & priuilegia fisci* ha-
 bere credantur, ex ea ratione, quod ecclesia pari & æquali
 iure cum fisco gaudeat, ita vt omnia priuilegia, quæ fisco
 competunt, ecclesie quoque competant, & ab illis recte
 argumentum trahatur. vid. SCHVLTES. in *addit. ad Mo-*
dest. P. 3. quest. 129. n. 11. MEV. *P. 5. dec. 319. n. 5.* TV-
 SCHIUS *lit. F. concl. 395.* MANZIVS *cit. tract. voce: Pia cau-*
sa n. 55. ANTONIVS FABER in *Cod. L. 1. Tit. 9. def. 20. n. 20.*
 OLDEN-

OLDENDORP. *de iure singulari sub rubrica de priuil. pia caus. priu. 17. & 28.* RICHT. *de priu. Cred. c. 2. membr. 5. n. 50.* Ratio primaria a pontificiis, quos nostrates incaute sequuntur, ex *statu ecclesie* deducitur. In eo quippe conspirant omnes, ecclesiam peculiarem esse rem publ. a seculari distinctam, imo eadem superiorem, & consequenter eam habere fiscum, confiscationem, familiam armatam, & territorium, vt ait TVSCHIVS *lit. E. concl. g. n. 7.* Hoc supposito, ærarium ecclesiasticum ad instar *fisci* esse videtur, eique iura *fisci* communicanda sunt. Et quamuis hæc ratio non ad ærarium quarumcunque ecclesiarum, sed *cardinalium* tantum, in quibus episcopus residet, pertinere videatur, tamen pro his etiam alia in promptu est, quod ecclesie adhuc sint fauorabiliores ipso *fisco*, & sic merito eius iuribus frui debeant.

§. XVII. Inde concludunt, 1) tametsi alias creditor, qui agit hypothecaria contra donarium, probare debeat, rem sibi prius fuisse obligatam, quam aduersario donatam, quia alias hypothecam habere non potest; in *nominibus* tamen *ecclesiasticis* donarium probare debere, prius factam fuisse donationem, quam hypothecam pro nomine ecclesiastico constitutam, idque ideo, quod in *l. 1. C. de iure fisci* idem in *fisco* constitutum sit, vid. MANZ. *cit. ir. voc. Pia causa n. 55.* Similiter 2) si reperiuntur duo instrumenta, eodem die confecta, nec constat, vtrum illorum sit prius, posteriusue, præsumendum tamen esse, instrumentum, factum in fauorem *piae* causæ, fuisse prius confectum, vt ius nominis ecclesiastici præferendum sit, per *cit. leg. 1.* ideo, quod *pia* causa & *fiscus* æquiparentur, vid. TIRAQUELLVS *spiar. caus. priu. 126.* 3) Vti *fiscus* in bonis omnium illorum, cum quibus contraxit, hypothecam tacitam habet, *l. 2. C. in quibus caus. pign. vel hypoth. tac. contrahitur*, ita & similiter hypothecam ecclesie & *piae* causæ in debitorum & illorum, quibuscum contraxit, bonis dari censent. TIRAQUELL.

Conclusiones
plures inde
tradi solent.

QVELL. *cit. ir. priu. 149. & 143.* DN. HORN. *Class. XI. Resp. 30.* quo supposito, etiam *ius prioritatis* ecclesie non denegandum iis in casibus, in quibus fiscus habet. 4) Licet vel maxime quis habeat anteriorem hypothecam generalem, in bonis presentibus & futuris, in bonis tamen post contractum questitis, ecclesiam preferendam esse exemplo fisci, cum argumentum hoc a fisco ad ecclesiam frequentissimum sit, & in omnibus procedat, nisi in iure contrarium reperitur expressum. TIRAQVELL. *cit. l. priu. 143.*

Argumen-
tum a fisco
ad nomina
ecclesiastica
reprobatur.

§. XVIII. Verum tædet congerere plures conclusio-
nes, quæ ex hoc fonte putido fluunt. Iam animaduertit
GASPAR. KLOCK. *tom. 2. conf. 40. n. 176.* æquiparationem fisci
cum ecclesia nulla lege tam præcise factam esse, ut omnia,
quæ fisco tributa sunt, ecclesie adscripta intelligantur,
sed ex Doctorum opinionibus proficisci, qui legis con-
dendæ potestatem non habent, & in prædicandis, ut ait,
ecclesie prærogatiuis sæpe immodici fuerunt. Pergit ve-
ro recte: *quemadmodum etiam plerumque insigni amphibo-
logia vsi & nonnunquam decepti sunt, dum ea, que de favore
ecclesie, quatenus proprie carum fidelium & membra Christi
significant, recte dici possunt, ad particulares, ut vocant, eccle-
stias, imo ad bona earundem mere secularia adaptarunt, nobis
vero certum sit, ecclesiam vti iure communi, nisi specialiter
reperiatur priuilegiata, ab eo, qui potestatem habet priuilegia
conferendi: ita tacitam hypothecam non induci, nisi in casibus
a lege expressis. Quin & Tiraquellus, qui ex professo conges-
sit priuilegia piæ causæ, nullam huius priuilegii mentionem
facit, & sine legum dispositione vel Doctorum decisione non fa-
cile aduersandum quidpiam. Inde porro n. 179. exhibitan-
dum esse Beurtherum existimat, qui ecclesiam generaliter
omnibus creditoribus præfert, ineptissimo argumento a
pupillis & minoribus ducto, cum tamen neque pupillus
neque minor ratione pecuniæ suæ, aliis mutuo datæ, priuile-
gium habeat, vid. HARTM. PIST. *obseru. 68.**

§. XIX.

§. XIX. Omni præterea robore destituuntur dissentientium argumenta: quæ in vno vel altero comparantur, non statim prorsus sunt eadem iisdemque fruuntur iuribus, contra quam regulam tamen interpretes sæpissime peccant. Imo ne quidem æquiparatio fisci cum ecclesia in illisprehenditur textibus, qui hunc in finem allegari solent; nam *cap. 8. X. de integ. rest.* quod adducit KLOCK. *l. c. n. 176.* hanc æquiparationem non habet, & inepte fiscus ecclesiis tribuitur. Sunt hæc ex sua indole *vniversitates & collegia æqualia*, in republica ita constituta, minime vero *species reipublicæ*, adeoque nec fisci priuilegia sibi vindicare possunt. Nec pontificiorum doctrina supra adducta vniuersalis est, cum quod de fisco & territorio ecclesiastico adferunt, ad episcopos & Prælatos, regimini ecclesiastico cum iure sacrorum præfectos, restringant, nec singulis capellis, ecclesiis parochialibus, aliisue piis corporibus fiscum tribuant, quemadmodum singulæ ciuitates, villæ & pagi aut alia fodalitia fisci iure non gaudent, ideo, quod princeps in republica illud sibi adferit. Proinde in terris Protestantium ab hoc argumento omnino abstinendum est, ni summam velimus committere absurditatem. Neque iis assentientium est, qui ad lubricum *consuetudinis & obseruantie* fundamentum confugiunt, animaduertentes, se ad reiectum argumentum prouocare non posse. Id tamen nihilominus KOEPPEN. *dec. 48. n. 25.* animis credulorum insinuare voluisse videtur, aens: *præterea quæ hæctenus de prælatione fisci dicta sunt, eadem etiam ex generali consuetudine & obseruantia ad ecclesie scholarum & xenodochiorum debita extenduntur, videmus enim quotidie prædictas & similes causas pias, in bonis debitorum, aliis creditoribus non secus ad fiscum præferri, quamuis iure communi dispositum expresse non reperitur, prædictas causas pias in bonis debitorum hypotheecam vel priuilegium habere.* Facile liquet, autorem in ea fuisse opinione, communem Doctorum sententiam, *consuetudinem*

Reiciuntur fundamenta dissentientium, quibus hypotheecam tacitam adscribunt nominibus ecclesiasticis.

Nec obseruantia contraria hic adduci potest.

C

& obser-

& obseruantiam facere, quæ tamen non aliunde, quam ab inepto a fisco deducto argumento petenda est. Sed hæc obseruantia generalis hodie prorsus incognita est, vt ex tot iudicatis liquet, imo si vel maxime adesset, vim obligandi tamen ad instar legis non haberet, autore CELSO in l. 39. de leg. hoc modo censente: *quod non ratione inductum, sed errore primum, deinde consuetudine obtentum est, in aliis similibus non obtinet.* His tamen non obstantibus, putat KOEPPENVS, habere hanc obseruantiam fundamentum ex eo, quod prædictæ causæ piæ æquiparentur *primipilavibus causis.* Nouum prorsus & insolitum fundamentum! in cerebro quorundam interpretum hoc natum esse video, quippe quod ius ciuile & canonicum ignorat, quamuis pro eius legitimatione prouocetur ad l. 32. C. de Episcop. & Cler. & cap. 15. X. de iudic. qui textus tamen prorsus de hac æquiparatione silent. Imo si vel maxime quoddam argumentum a pari ibidem deprehenderetur, id tamen vniuersalem iurium æqualitatem non induceret, nec in iure singulari ad casus similes progressus fieri posset.

An ecclesiæ
competat hy-
potheca taci-
ta in bonis
eius, qui vio-
lauit eam?

§. XX. Cum ergo plures animaduernerint, ecclesiæ & piis corporibus nec *hypothecam tacitam*, nec *prioritatem* generaliter adscribi posse, speciales quosdam adduxerunt casus, in quibus ad minimum nominibus ecclesiasticis *hypothecam tacitam* competere debere, persuasissimum habent. Primus est, si quis violauit ecclesiam, ei que damnum intulit, sine dubio ecclesia ad eius reparationem aduersus violatorem agere potest. vid. PAVLVS CHRISTINAEVS Vol. 1. dec. 70. n. 1. & Vol. 2. dec. 16. n. 1. Id quidem nemo in dubium vocabit, sed grauioribus exposita est dubiis illorum traditio, qui in bonis illius, qui ecclesiam destruxit, violauit, diripuit, vel incendio deleuit, ecclesiæ non solum *tacitam hypothecam*, sed præterea *prælationis priuilegium* intantum adiudicant, vt in concursu, non tantum vxori, illata repetenti, sed etiam fisco præferri debeat, tum quod maior

maior sit habenda ratio & fauor piæ causæ, quam mulieris vel vllius priuati creditoris; tum quod in ambiguis pro ecclesia iudicandum sit; tum quod omni iure diuino & humano violata ecclesia impensis violantis reconciliari debeat; tum denique quod *c. vlt. X. de sepult.* huic sententiæ faueat. Ita censet CHRISTIN. *Vol. II. Dec. 16.* Sed hæc argumenta admodum ieiuna sunt, nec aliquid conferunt ad id probandum, quod probandum erat, vt recte sentit B. HARPRECHT. *in trut. viginti pignorum tacit. spurior. vel dubior. §. 2.* nec vel per remotissimam consequentiam *ex cap. cit. vlt.* huic traditioni veritas adscribi potest. Idem statuit GONZALEZ TELLEZ *ad cap. i. X. de Eccl. edific. & restaurant. n. 7.* refutans PECEIUM *de ecclesiis reparand. cap. 4.* idem statuentem, *sed frustra,* ait, cum nulla lege Pontificia seu ciuili hæc hypotheca inducatur, neque vlllo alio idoneo argumento comprobetur.

§. XXI. Alter casus itidem reparationem ecclesiæ respicit, quam ex decimis ab illa ecclesia dependentibus, vel ab illis, qui beneficium ecclesiasticum in illa ecclesia tenent, faciendam esse patet *ex c. i. X. de eccl. edific.* quia cum habeant emolumentum, onus quoque hoc subire debeant. Præterea vero decimas has tacite obligatas esse pro reparatione ecclesiæ, imo ecclesiam hypothecam tacitam in bonis prælati ad refectionem obligati adeo habere contendit CHRISTINAËVS *Vol. II. Dec. 25.* vt prælato mortuo, qui refectionem neglexit, contra heredes eius ad reparationem agi possit, eo quod bona defuncti possideant. In eandem quoque sententiam abit quodammodo CAREZOV. *L. II. Iur. Consist. def. 338. n. 10.* ad minimum decimas pro reparatione ecclesiæ tacite obligatas esse sentiens. Sed vtrumque falsum esse facile patet. Nullibi enim bonis prælati vel beneficiati hoc pignus tacitum iniectum est, quod sine lege ecclesiæ tribui nequit, nec sequitur: qui redditus ecclesiasticos & decimas percipiunt, obligantur ad reparationem, ergo in his

An ecclesia habeat hypothecam tacitam in bonis beneficiatorum pro eius reparatione?

ecclesiæ tacitum pignus competit, quin potius *mer a obligatio personalis ex æquitate*, personis ecclesiasticis injecta est, ut recte statuit beatus HARPRECHT. l. c. §. 1. Proinde moto concursu, ecclesiam in his rebus creditoribus hypothecariis haud esse præferendam, arbitror.

An in decimis aliisque pensionibus ecclesiæ privilegium habeat.

§. XXII. Denique tertium casum prærogatiuæ ecclesiasticæ quidam constituunt in decimis, censibus, aliisque pensionibus, quæ instar *tributorum* quotannis ex bonis debitorum in certa quantitate ecclesiæ, scholis, aliisque piis locis sunt præstandæ, & ita inter *onera realia ordinaria* referendæ. Hoc expresse prouisum in *ordin. process. Sax. tit. 42. §. 5.* ibique referuntur: Was auf den Gütern zur Befolgung der Kirch- und Schul-Diener, oder andern milden Sachen zu entrichten, als decem, it. jährl. Zinsen von Wiederkauf-Haupt-Summen, und dergleichen *onera realia*, quæ c. l. cum tributis parem prærogatiuam acceperunt. Idem dispositum est in *ord. Proc. Magd. c. 49. §. 15.* & in prima classe referuntur, der Kirchen- und Schul-Diener Gerechtfame, als da sind jährl. Zinsen wiederkaufliche Haupt-Summen, *decime* und dergleichen *onera realia*, so zu Unterhaltung gemeldter Personen gewidmet und auf die beschwerte Güter geleger sind, ingleichen die Lehn-Waaren, Erb-Zins-Gelder 2c. quamvis iuxta §. 17. hæc prærogatiua tantum restricta sit ad sex annos von der Zeit an, da es verfallen, zu rechnen, denn was sie den Schuldner länger getrauet und aufwachsen lassen, das haben sie ihrer Nachlässigkeit bezujumessen, und aus der selb. schäftigen administratoren priuat-Bewmögen; so davor unterpfändlich haften soll, zu fordern, nisi administratores probauerint, se in mora exigendi non fuisse. Plures alias locorum constitutiones, idem privilegium ecclesiis indulgentes, adducit MARTINI ad *tit. 42. Proc. Sax. n. 87.* Conf. CARPZOV. *Lib. IV. Resp. 12.* & RICHTER. *de priu. credit. c. 2. membr. 5. cc. fin.* De iure communi hæc pensiones rebus coherentes ius pignoris taciti

taciti habent, *l. 15. qui pot. in pign. hab. l. 31. de pign. sed prælationis ius* cum tributis eis adscribi nequit.

§. XXIII. Restat ergo vt videamus, an non nomina ecclesiastica ex mutuo vel alio contractu prouenientia aliunde prærogatiuam quandam habeant? vbi rursus distinguendum est inter *iura provincialia & communia*. De *iure communi*, hoc est *canonico & ciuili*, nomina ecclesiastica omni priuilegio destitui persuasissimum habeo, neque enim hypotheca tacita vilo in textu munita sunt, quod agnoscunt KLOCK. *Vol. II. conf. 40. n. 78.* NEG. SANTIUS *de pign. membr. 4. p. 2. n. 121.* BRVNN. *conf. 76. n. 66.* CARPZOV. *P. 1. C. 18. def. 116.* MERCVR. MERLIN. *de pign. & hypoth. L. 3. qu. 13.* AMAT. RODRIQUEZ. *de concurs. cred. 1. art. 5. n. 13.* LAVTERB. *de hypoth. leg. §. 11. n. 71.* nec priuilegium personale habent, vt chirographariis præponi debeant, vt rursus recte sentit KLOCK. *cit. l. n. 178. in fin.* destituimur enim lege, absque qua priuilegium nominibus ecclesiasticis vindicari nequit. Equidem communiter *nomina ecclesiastica ad quartam classem* inter personaliter priuilegiatos reicienda esse, contendunt exemplo *Reipublicæ*, quæ aliis meris etiam chirographariis præfertur *l. 38. §. 1. de rebus aut. iud. possid.* imo aliquando etiam fisco, si antiquiorem specialem hypothecam præterea habet. *l. 8. qui pot. in pignor. vel hypothec. hab.* Hoc argumento vtuntur BRVNNEMANN. *de concurs. Creditor. c. V. §. 60.* RICHTER *de priuileg. cred. cap. 4. Sect. 1. n. 13.* HABERKORN. *de concurs. & prælat. Creditor. cap. 11. n. 262.* simulque prouocant ad *l. vlt. C. de S. S. Eccles.* & inde inferunt, quod *ecclesia cum ciuitate* a pari procedat. Sed facilius forsan ex pumice oleum quam ex hac lege argumentum adductum elici potest, in qua ne umbra quidem æqualis iuris inter *ciuitatem & ecclesiam* occurrit. Et cum præterea in iure singulari integrum haud sit, ab vna vniuersitate ad alteram extensionem facere per *l. 14. D. de leg. euidens* quoque est, nec priuilegium *reipublicæ* creditricis extendi

An iure communi nomina ecclesiastica ex mutuo contracta, prærogatiuam habeant.

tendi posse ad ecclesiam. Concludo ergo de iure communi nomina ecclesiastica nulla munita hypotheca in quintam classẽ esse reiicienda.

Iure provin-
ciali pluri-
morum loco-
rum præro-
gatiuum ha-
bent.

§. XXIV. Quod vero iure communi his nominibus denegatum est, id specialibus locorum constitutionibus illis concessum. De iure Saxon. *Electoralis* ecclesiæ, scholæ, hospitalia, vniuersitates, & stipendia *hypothecam tacitam* habent, per *ordinat. process. tit. 45. §. 4.* adeo, vt secundum §. 14. *cit. iii.* & hypotheca tacita in defectu allodialium ad feudalia tracta sit. Conf. RICHTER. *de priu. Cred. c. 2. m. 5. in fin.* Idem constitutum est in *ord. proc. Magdeburg. c. 49. §. 55.* In Ducatu Megapolitano hæc nomina ecclesiastica non tantum hypothecam tacitam habent, sed etiam *prioritatem*, teste BRVNEMANNO *c. 5. §. 60. in fin.* Similiter in republica Gœrlicensi his nominibus hypotheca tacita est data, teste HABERKORN. *de concurs. cred. prælation. c. 2. n. 268.* An etiam de iure communi Saxonico idem asserendum sit, vulgo disceptatur, obseruante Dn. BERGERO in *electis discept. forens. ad process. Saxon. tit. 45. obseru. 3. nota 4.* Qui id asserunt, argumentum a silco ad ecclesiam ducunt, quod tamen inane est, & recte reprobatum a SIMONE VLTRICO PISTORIS *obs. 68.* quod indicium præbet, extra Saxon. *Electoralis* ius commune obtinere. In Marchia per *Recess. prouinc. de anno 1653. §. 7.* ius commune confirmatum est his verbis: In den übrigen Posten, so debita chirographaria seyn, und ex causa mutui herrühren, können zwar die Kirchen keine priuilegii prælationis sich anmassen, sondern müssen mit andern Creditoribus, so paria iura haben, in tributum gehen, conf. B. STRYK. in *not. ad Br. ius eccles. l. 2. c. 16. §. 5. ad verb. mutuo.*

An in admini-
stratorum
bonis eccle-
siæ ius tacite
hypothecæ
competat.

§. XXV. Cum vero non raro administratores bonorum ecclesiasticorum quoad *residua* debitores ecclesiarum similitumue piorum locorum fiant, denuo in disceptationem venit, annon ad minimum hæc nomina iure hypothecæ ta-
cita

citæ munita sint? id quod communiter ex his euincere conatur argumentis, 1) quod ecclesiæ pupillis & minoribus, quibus hæc hypotheca in bonis tutorum data est, æquiparata, & curatores ærarii ecclesiastici, instar tutorum sint per *cap. 1. de restit. in integr.* 2) quod *cap. 6. X. de pign.* huc collineare videatur. Hanc sententiam tuentur HIERONYMVS ROCCA in *disput. iur. select. c. 50. n. 91.* IOANN. FRANCISCVS ANDRAEOLI *controuerf. 350. n. 9.* NONIVS à COSTA *de priuil. credit. reg. 3. ampliat. 23. n. 63.* MVNNOZ *de Escobar. c. 39. n. 17.* NEGVZANZ. *de pign. P. 2. membr. 4. n. 120.* MERLINVS *de pignor. L. 3. qu. 33. n. 9.* aliique, quos magno numero allegat HARPRECHT. *Vol. nou. conf. 79. n. 116.* Mirum sane est ius pontificium ecclesiis non satis prospexisse, quod forsân inde factum esse videtur, quia ex hac Doctorum traditione illis satis prospectum esse crediderunt, quæ tamen admodum lubrica est, vt ostendit B. HARPRECHT. *l. c. n. 15. & in trutin. vigint. pign. tacit. spurior. vel dub. §. 3.* Etenim *capit. 6. X. de pign.* huius pignoris nullam mentionem facit, & quamuis ecclesiæ *minoribus* æquiparentur, quoad *restitutionem in integrum*, inde tamen quæuis iura pupillorum iis assignare nequeunt, cum iura singularia non sint ad consequentias producenda. Interim tamen in terris euangelicis istorum administratorum bona non quidem ex iure ciuili vel canonico, bene tamen ex iuribus complurium ditionum prouincialibus, & foritritura nexu taciti pignoris deuincta esse contendit HARPR. *cit. l.* Huc etiam collineat *Reges-fus prouincial. Marchie. c. 1.* his verbis: Daferne aber der Patronus (qui in Marchia vt plurimum bona administrat) das debitum contrahirt, soll den Ecclesiis nicht weniger in bonis Patroni als den pupillis in tutoris & reipubl. administratorum, & quidem a tempore, da der debitor Patronus der Kirchden geworden. *zusichen.*

§. XXVI. Ex eodem errore noua propullulauit conclusio. Constat, quod si quis pecuniam alienam, suo nomine, det mutuam, nomen non illi, cuius pecunia erat, sed

Quidam administrator pecuniam ecclesiæ suo

con-

nomine mu-
tuam dedit:

contrahenti acquiratur, cum debitor huius fidem securus sit, quemadmodum vero pupillo acquiratur actio, si tutor nomen pecunia pupillari contraxit, licet tutor semetipsum in chirographo creditorem nominare curavit, CARPZOV. P. 2. *Cons. ii. def. 38.* STRVV. in *Iur. pr. L. I. tit. 22. §. 5. in fin.* ita idem de administratore ecclesie dicendum esse arbitrantur. vid. MANZIVS in *spec. iur. comm. voce ecclesie favor. n. 56. & 87.* Vfus huius obseruationis potissimum occurrit in concursu super bonis administratoris moto, quando quaeritur, an ecclesia hoc nomen, quod sua pecunia contractum esse contendit, sibi asserere extra concursum possit? Equidem si verba chirographi eam interpretationem admittunt, vt *administratorio nomine* illud contractum esse censeretur, facile in affirmatiuam descendendum erit; ast si nulla huius rei vestigia occurrunt, si ex manifestissimis indiciis apparet, administratorem *suo nomine* contraxisse nomen, iuri communi tamdiu insistendum, donec probetur exceptio, quae in ecclesia non occurrit.

Plura alia
privilegia
nominibus
ecclesiasticis
tribuuntur.

§. XXVII. Addunt adhuc alia plura nominum ecclesiasticorum iura singularia, inter quae haec palmaria sunt, 1) quod valeant, si vel maxime causa debendi non sit expressa, quae alias in omni chirographo necessario exprimi aut ad minimum probari debet. *L. 25. in f. de probat. c. 14. X. de fide instrum.* TIRAQUELL. de *priu. piar. caus. priu. 109.* DN. HORN. *Class. XI. n. 93. p. 167.* BR. de *iur. eccles. L. ii. c. 14. §. 2.* in nominibus ecclesiasticis autem vel ideo probationem causae debendi non requiri tradunt, quod haec adesse praesumatur BRVNN. *L. c. 2)* quod quicumque possit ecclesiae stipulari, & quilibet sacerdos ei acquirere, cum alias alteri stipulari nemo possit. TUSCH. *lit. E. concl. 7. n. 10. seq.* MANZ. *Special. iur. comm. voce: Ecclesie favor. n. 35. & voce pia causa n. 20. 3)* quod mulieri non profit exceptio SCci Velleiani contra nomina ecclesiastica, pro quibus fideiussit MANZ. *cit. l. voce pia caus. n. 17. 4)* quod pro his nominibus fide-

fideiussor ex nudo obligetur pacto, cum alias fideiussio solennem desideret stipulationem. TIRAQVELL. *cit. tr. priu. 241. MANZ. cit. l. n. 18. & 19.* 5) quod ecclesia, cui legatum est nomen, possit agere sine cessione, absque qua alias legatarius agere nequit. *l. 18. C. de legat. 6)* quod nomina ecclesiastica demum 40. annis præscribantur, cum alias actiones personales tantum ad 30. annos durent. *l. 3. C. de præsc. 30. vel 40. ann.* 7) quod probatio horum nominum facilius possit instrui, veluti per inuentarium ecclesiasticum, *arg. l. 57. de administ. & peric. tut.* per libros antiquos seu registra ecclesiast. *MANZ. d. tr. voc. ecclesie fauor. n. 35.* Probata est hæc sententia in der Fürstl. Württemberg. Kasten-Ordnung p. 734. n. 206. vbi ita: zu deren Beweisung auch alte Register, obschon weder Brief noch Siegel vorhanden, vor sufficient angenommen werden sollen.

§. XXVIII. Pleraque ex his adductis singularibus nominum ecclesiasticorum iuribus, rursus ita sunt comparantur. *Quæ exami-*
 rata, vt vel in cerebro interpretum nata fuerint, vel singulare quid non contineant. Primum nulla lege fundatum est, absque qua exceptionem a iure communi tradere interpretibus haud integrum est. Generatim in iure cautum est, causam debendi, in chirographo non expressam, non præsumi, nisi probeatur, nec vlla ratio est, cur magis præsumi debeat in nominibus ecclesiasticis, quam priuatorum; illa eodem modo contrahuntur ab hominibus quam hæc, & sic æque in illis fraus committi potest, nec fauor pro ecclesia sufficit, vbi lege, singulare quid constituyente, deficimur. Alterum admitto, sed ad solam ecclesiam non fringo, cum hodie alteri per alterum obligatio in genere acquiri possit *MEVIUS P. 4. dec. 12. n. 5. B. STRYK. in Vsu mod. ad tit. de pact. §. 12.* quod quamuis *B. HARPR. dissert. de fideic. conuent. §. 16.* in dubium vocet, vel ideo tamen ei adhærendum haud est, quod pactorum efficacia hodie non æstimetur ex iure Rom. sed moribus Germanicis, & præterea Interpretes iuris canonici sentiant,

tiant, hoc iure quempiam alteri stipulari posse, obseruante
 MANZ. *cit. tr. voce pia causa n. 20. in fin.* Tertium priuile-
 gium petunt ex *l. f. C. ad SCrum Vell.* in qua dori hæc præro-
 gatiua data, vt contra eam SCri Velleiani exceptio oppo-
 ni nequeat, multominus *ecclesie*, quæ *iura dotium* habet.
 Sed petit hæc sententia id, quod est in principio: pri-
 uilegia dotis ecclesiis competere æque facile negari potest,
 quo asseritur, imo eo facilius negatur, quo magis constat,
 iura singularia non admittere extensionem. *l. 14. de legibus.*
 Quartum admitto, sed rursus non ad solam ecclesiam res-
 tringo, cum hodie omnes fideiuflores solo consensu acci-
 piantur sine stipulatione. De *iure ciuili* tamen ad minimum
 priuilegium hoc admittendum esse credunt ob *l. f. C. ad*
SCr. Vellei. vbi idem in dote constitutum est, & sic quoque
 ad ecclesiam trahendum, quod tamen rursus impingit in
 ea, quæ antea adducta sunt. Quintum rursus ad omnia no-
 mina adplicari potest, cum in *l. 18. C. de legat.* cuiuslibet legata-
 rio datum concessumque sit, vt possit sine cessione actioni-
 bus vtilibus suo nomine experiri. Sextum admitto, vt ta-
 men non tantum ad nomina ecclesiastica restringi debeat,
 sed aliis quibuscunque iuribus commune sit, de quo ple-
 nius egit Dn. PRAESES in *iure ecclesiast. Protest. tit. de præ-*
script. §. 49. seqq. Vltimum admodum dubium est. Inuen-
 tario quidem, si tenor chirographorum ei insertus est, vim
 suam non adimo, sed fidem ei habendam esse credo ob *l. 57.*
de admin. & peric. iur. Verum registris priuatis ecclesiasti-
 cis æqualem probandi vim non esse tribuendam, plenius
 demonstrauit Dn. PRAESES *cit. tr. de fid. instr. §. 3.*

An vsuræ de-
 beantur ultra
 alterum tan-
 tum in nomi-
 nibus eccle-
 siasticis.

§. XXIX. Accessoria nominum ecclesiasticorum sunt
 vsuræ, quibus itidem noua & pecuniaria adscribunt iura.
 Finiuntur alias vsuræ, si ultra alterum tantum excreuerint,
 quamuis si particulariter soluantur, exceptio alterius tantum
 non obseruetur hodie. FINCKELTHAVS *obseru. 40.* In nomi-
 nibus ecclesiasticis autem vsuras ultra alterum tantum in-
 distincite

distincte deberi iudicant, tum quod idem in vsuris pupillaribus obtineat, tum quod vsuræ nominum ecclesiasticorum, non vt *vsuræ*, sed magis vt *interesse* petantur, quod vltra alterum tantum peti potest, vt ait CARPZOV. *lib. 2. Iurispr. Confist. def. 319. n. 15. 16. 17.* tum denique quod ratio prohibitionis hic cesset, quæ est, ne immodicum quæretur lucrum, quod ab ecclesia & piis corporibus haud præsumendum. Hæc tamen argumenta satis lubrica esse, iam ostendit Dn. PRAESES in *iur. Paroch. sect. VI. c. 2. & 17. edit. nou.* Quod de *vsuris pupillaribus* adfertur, adhuc valde dubium est, & præterea sæpe iam notatum, non valere generale argumentum a pupillis ad ecclesias. Supra quoque inane refugium reprobatum iam est, vsuras ecclesiasticas magis vt *interesse* peti, quod a rei veritate alienissimum, & denique adducta præsumtio facto ipsi contraria est, dum immodicum lucrum reuera dicendum est, quod leges damnant & improbant. MEVIUM sibi hac in quæstione non satis constitisse, obseruauit Dn. PRAESES *cit. loc. simulque* eius verba adduxit. Forſan hæc ratio quoque pro sententia contraria adduci posset, quod debitores ecclesiastici sine *interpellatione*, re ipsa, vel legis dispositione moram contrahant, vt debitores pupillorum & minorum. *l. 3. C. in quib. caus. in integr. restit. necess. non est, SPERELL. dec. for. eccl. 130. n. 34. & 38. COVARRVV. Lib. III. var. resol. c. 17. n. 4. GRATIAN. discept. forens. L. 3. c. 579. n. 9. TIRAQVELL. de priu. piar. caus. priu. III. BRVN. L. 2. iur. eccl. c. 14. §. 6.* Quando autem debitor in mora est, indistincte currunt vsuræ etiam vltra alterum tantum, STRVV. *exerc. 27. th. 53. MEVIUS P. 7. dec. 4. COTHMANN. Vol. 2. resp. 52. n. 262.* Sed nec hæc ratio me in contrariam rapit sententiam. Nam 1) rursus hic argumentum a pupillis & minoribus ad ecclesiam trahitur, quod in iure singulari non est permissum, & regulis logicis aduerſatur: 2) qui in casu moræ vsuras vltra alterum tantum creditori assignant, *veram moram ex interpellatione*

An mora in his nominibus ex re contrahatur.

vel maxime *iudiciali* contractum supponunt. MEY. cit. l. STRVV. Lib. 3. tit. 20. §. 23.

An in Saxonia hæc vsura simul cum forte in concursu creditorum debeantur.

§. XXX. Denique constat, quod in quibusdam provinciis, præsertim Saxon. moto concursu, vsuræ non aliter creditoribus solvantur, quam si omnibus de forte ipsa satisfactum est; vt plurimum tamen excipiunt *nomina ecclesiastica*, contenduntque, hæc vna cum vsuris statim adiudicanda & soluenda esse, etiam antequam posterioribus creditoribus de forte satisfiat. Ita olim in Electoratu Saxonico censuit CARPZOV. Lib. 4. resp. 46. & P. I. C. 28. def. 171. effecitque, vt decisione electorali VIII. firmaretur. Non deerant, quæ in vtramque partem olim adferebantur. Pro ecclesiis allegebant, fauori earum quid dandum esse, in dubio pro iis respondendum, & quouis modo cura adhibenda, ne ad sustentationem ministrorum ecclesiæ, scholarum & pauperum destinata minuantur, vel sint sine fructu; non esse probabile, legislatorem vsuras a forte separantem, ecclesiis, aliisque piis causis præiudicare voluisse, has potius vbique exceptas censeret, vsurasque ecclesiasticas magis naturam eius, quod interest, habere. vid. Dn. HORN. *diff. de priuil. iur. elect. Sax. piar. caus. circa vsur. in concurs. Credit. n. 10.* Non omnes tamen olim CARPZOVII sententiæ subscripserunt, quin potius ei resistit RICHTER. *de iur. & priuil. credit. c. 7. n. 43.* ex rationibus, quæ ex principiis adhuc iactis facile colligi queunt. Sunt rationes CARPZOVII, & qui pro ecclesiis scribunt, sua foris, ostenduntque, humanum esse, vt tale priuilegium ecclesiasticis nominibus vbique detur. Tale autem extra Electoratum iis datum fuisse, haud probant, vt fere in Saxonia Ducali RICHTERI sententia præualeat, imo iis quoque in locis, in quibus alias ius Saxonicum commune præualeat. In principatu Halberstadiensis quid obtineat, colligi potest ex attestato Regiminis, quod Dn. PRAESES nuper admodum in Actis, ad inclytam facultatem iuridicam transmissis, deprehendit, huius tenoris: Demnach bey Uns Ehre-
Sürst.

Fürstl. Brandenburgischen zur Regierung des Fürstenthums Halberstadt verordneten Stadthalter, Präsident, Vice-Canzler, und Räte der Aduocatus Friedrich Christoph Wolmann Supplicando einkommen und geben, ihm ein Gerichtl. Attestat zu ertheilen, wie es bey hiesiger Regierung in concursu creditorum wegen der Zinsen, wenn pia corpora capitalien dabey zu liquidiren und zu fordern haben, gehalten werde, und denn solches seinen Suchen statt gegeben; Als wird hiermit attestiret, daß hiesiger obseruanz nach in concursu creditorum, ehe und bevor die capitalia abgetragen, die Zinsen so wenig denen piis corporibus, als andern creditoribus zugetheilet werden. Signatum Halberstadt den 13. Octobr. 1699.

§. XXXI. Ita diuerso in Saxonia iure vtuntur, interim in ipso Electoratu ne sic quidem omnis lis composita videtur, quin potius de eo adhuc disceptatur, an etiam eadem definitio obtineat, si inter ipsas diuersas pias causas de prælatione disceptetur? Mouit hanc controuersiam Dn. HORN. *cit. diff. §. 11. 12.* variasque adduxit rationes in vtramque partem CARPZOVIVS *dec. 277. n. 18.* eandem affirmandam esse censuit, & in supremo provincialium Senatu ita iudicatum esse refert. Sed anno 1652. per rescriptum electorale aliud constitutum fuisse docet Dn. HORN. *cit. l. n. 3.* simulque ipsum rescriptum adducit, in quo hæc adducitur ratio: Weil der respect und fauor unterschiedlicher Geistlichen Schulen æqualis, und dennoch dahin zu richten, damit eines dem andern nicht zu Schaden und Nachtheil gereichen möge, gestalt die priuilegia und fauores gegen ebenmäßige priuilegirte Personen nicht zu gebrauchen, noch zu verstaten seyn wollen. Quia tamen post illud rescriptum *decis. §. S. anteced.* allegata, publicata est, in qua huius discriminis nulla iniicitur mentio, ideo inclutus Ictorum ordo, referente Dn. HORNIO, censuit, huic rescripto non esse insistendum, sed simpliciter *decisionem VIII.* sequendam, quæ generaliter hoc priuilegium nominibus ecclesiasticis dedit, & forsân a priori rescripto recessit.

Quid si causa pia cum eque pia concurrat.

Nec ratione destituitur hæc sententia, quamvis enim priuilegiatus contra priuilegiatum vtatur iure suo, hoc tamen tantum restringendum ad *ius æquale*: vbi autem causa priuilegiata præ altera prærogatiuam habet ratione temporis vel hypothecæ, regula prædicta merito quiescere debet.

Conclusio.

§. XXXII. Possunt præterea *nomina ecclesiastica* oriri ex donationibus inter viuos & legatis, quorum iura hic referre superfedeo. Cum enim illa nominibus non sint propria, sed etiam quibusuis rebus donatis & legatis applicari possint, conuenientius visum fuit, illa ab hac materia separare; ne in immensum quoddam opus excreceret dissertatio, cum legatis ad pias causas plura tribui soleant iura, quæ alia occasione examinanda sunt.

CAPVT II.

DE

NOMINIBVS ECCLESIAE
DEBITRICIS.

von

Passiv-Kirchen-Schulden.

§. I.

Nominis appellatio etiam de debitorum prædicatur.

Non tantum *ecclesie creditorici*, sed etiam *debitrici*, plura vulgo tribuuntur iura singularia, hoc capite perpendenda. Etiam debita hæc, appellatione *nominum* contineri, ex iure nostro manifestum est, in quo *nomen debitorum* vocatur, vt in *l. 38. §. f. D. de negot. gest. l. 86. pr. de leg. 2. l. 64. l. 78. §. 1. de leg. 3. l. u. de distract. pign.* In *l. 17. de heredit. vel action. vend.* fit mentio *nominum eorum, qui sub conditione vel in diem debeat*, & in *l. 4. C. que res pignor. oblig. possunt*

possunt, dicitur, quod nomina debitoris & generaliter & specialiter oppignorari possunt. conf. l. 19. ad SC. Vellei.

§. II. In primis autem ecclesiae debitrice aliisque piis corporibus, quae debent, varias singulariter attribui solent exceptiones, de quibus primario hic agendum. Prima est exceptio famosissima non factae versionis in rem ecclesiae, quae in iure vtroque satis fundata est. In Nou. 120 c. 6. §. 3. de ea ita cauetur: Si vero quis aut episcopo aut economo, aut ordinatore, cuiuslibet venerabilis domus, sive in regia ciuitate, sive in prouinciis constituta, pecunias credidit, aut posthac crediderit, iubemus, neque eis hoc reputari pro venerabili domo, nisi primitus ostenderit, quod in utilitates praedictae venerabilis domus ista profecerunt, neque ipsam creditorem aut heredem eius contra venerabilem domum habere aliquam pro ipsis actionem, nisi monstrauerint, quod in utilitatibus venerabilis domus competentibus pecuniae profecerunt; sed contra mutuas accipientem pecunias aut heredes eius proprias moueant actiones. Inde desumpta est auct. hoc ius porrectum. C. de S. S. eccles. vbi in fine ita: & is creditor hic intelligatur, qui quod credidit, probat in utilitatem diuinae domus processisse. Amplexus est hanc decisionem INNOCENTIVS III. in c. 4. de fideic. vbi cauetur, ne ab aliquo pecunia mutuo accipiatur, absque maioris partis capitali sui licentia, alioquin, ad eum, non tenetur conuenius probis, aliquatenus respondere, nisi forte in utilitatem domus ipsius manifeste constituerit redundasse. Eam quoque suam fecit ALEXANDER III. in c. l. X. de pos. aienis: cum enim non constet nobis pecuniam tuam, quam ille vir Belial impia & detestabili surreptione furatus est, in utilitates ecclesiae conuersam, non debemus de iure nec possumus contra canones eiusdem ecclesiae praesens intentare iussionis instantiam, ut tibi eandem reddant, persona ut dicunt non ecclesiae commendatam. His textibus satis firmata praedicta exceptio videtur, quae ecclesiis piisque corporibus data est, nec praeterea necesse est confingere ad argumenta a ciuitatibus, pupillis, & minoribus petita, quam-

Debitis ecclesiasticis opponi potest exceptio non factae versionis, eius fundamenta adducuntur.

quamuis hi quoque eodem iure in hac causa fruuntur: neque enim ideo hoc ius ecclesiis competit, quod *ciuitatibus* ac *pupillis* æquiparentur, id enim non vniuersale esse *cap. antec.* demonstraui; sed quia leges speciatim hoc ius iis in certis casibus indulgere.

Videndum tamen, quomodo nomen contractum.

Si ab ecclesia nomen contractum simpliciter ecclesia obligatur.

Nec enim ecclesia mutuum contrahere impeditur.

§. III. Sed paulo distinctius hic procedendum est, & videndum, an quibusuis debitis ecclesiasticis hæc exceptio opponi possit? & vtrum aliquid referat, quomodo cumque debitum contractum fuerit? Quod mutuo illa obici queat, omnes ad vnum consentiunt, ergo de hoc casu, tanquam *in dubio*, primo videndum est loco. Contrahitur autem mutuum (1) per hos, qui ecclesiam representant; (2) per prælatum & capitulum simul; (3) per prælatum duntaxat; (4) per administratores ecclesiasticos; vel denique (5) per *patronum* aut aliquem ex clero, certæ alicuius ecclesiæ. Primus casus est, si *ecclesiam representantes* mutuum contrahant nomine ecclesiæ, id quod *in ecclesiis euangelicis* facilius contingere potest, in quibus præter *æconomos* & *administratores* certæ personæ constitui solent, totam representantes vniuersitatem, adeoque mutuum, per hos contractum, censetur ab ipsa contractum ecclesia, vt *simpliciter* obligetur, nec creditor opus habeat versionem probare. BERLICH. *dec. 301. n. 31.* Huc etiam pertinet, si omnes de ecclesia simul, seu coniunctim mutuum acceperint, & chirographum subscripserint, vel procuratorem ad contrahendum mutuum constituerint. IDEM *l. c. n. 31. & 32.* id quod etiam in mutuo ciuitati dato obseruari solet, vt interpretes ad *l. 27. D. de reb. cred.* obseruant.

§. IV. Non deerunt, qui etiam hac casu ecclesiæ exceptionem prædictam profuturam esse afferent, forsitan ideo, quod se libere obligare nequeat, sed vel *confessorii* vel *principis* consensus simul accedere debeat: neque enim ecclesiæ ita in sua potestate esse videntur, vt pro lubitu contrahere possint, ne alioquin occasio detur, qua facile ad alienationem bonorum ecclesiasticorum deueniri possit. Interim in iure

iure firmum solidumque deficit fundamentum, ex quo tale mutuum adstringatur ad consensum principis, vel Confessorii. Etiam ciuitates municipales non absolute sunt in potestate sua, & tamen mutuum contrahere non prohibentur: eadem ratio est ceterarum vniuersitatum, quibus nulli mutuum interdictum est. Alienatio quidem ecclesiis est interdicta, sed non simpliciter se obligandi facultas. Nec obstat, quod ita *per indirectum* causa constituatur, ob quam nonnunquam ad alienationem deueniri debeat, quæ tamen ecclesiis est interdicta; id enim *per mutuum* directo non intenditur, & si quando *ex accidente* ad alienationem deueniendum est, talem leges non improbant, sed potius diserte approbant, in *auth. cit. TRENTACINO. lib. II. de action. resol. l. n. 2.* Vtrum vero eo casu desideretur, vt ante omnia *verso* probetur, paulo post examinabo.

§. V. Sed hoc restringendum ad *simplex mutuum*: si Nisi mutuum præterea in securitatem crediti *pignus* in rebus ecclesiasticis est constituendum, maiori præcautione opus est. Generatim non tantum prælatis, sed etiam *ipsis ecclesiis* interdicta est omnis *alienatio*, cui etiam accensenda est *specialis pignoris*, quod creditori traditur, constitutio, in *N. 7. c. 1. & c. 5. X. de reb. eccles. non alien. c. 1. & 3. X. de pign.* adeo vt si creditor talem rem acceperit, iure suo cadat, & mutuum lucro ecclesiæ cedat, saluo tamen regressu contra administratores, si horum ausu priuato pignus est constitutum. *Nou. 7. c. 6.* Vt itaque tale mutuum, pignore speciali munitum, subsistat, præter iustam causam necessaria sunt illa solennia, quæ alias in *rerum ecclesiasticarum alienatione* desiderantur, quia per *pignus speciale* facile ad alienationem deueniri potest, per *auth. hoc ius perreftum C. de S. S. eccl. conf. GONZALEZ ad c. 1. X. de pignor. vbi n. 13.* adducit concilium Lateranense sub INNOCENTIO III. habitum, quod clericis indulget ius certo modo pignori obligandi beneficia sua, quatenus expeditioni in terram sanctam intererant. Si his interuenientibus requi-

pignorati-
um contra-
here velit,

quod solen-
nibus adhibi-
tis fieri de-
bet.

fitis, *prædium ecclesiasticum* pignori creditori datum est sine dubio subsistit pignus, & creditori plena tribuitur securitas, adeo vt is hoc casu, in mora existente ecclesia, pignus sine nouis interuenientibus solemnitatibus distrahere queat, cum, quæ in ipsa pignoris constitutione interuenere solennia antecedenter, in hunc casum directa esse videantur. SIMONCELLVS *de decret. in contr. act. minor. adhib. lib. 2. tit. 5. inspect. 4. n. 42* Constitutio generalis hypothecæ ecclesiis haud interdicta est, si necessitas mutui contrahendi adsit, adeo vt ne quidem interuentus solennium hic desideretur per *Nou. 7. c. 6. in fin.* tum quia per hypothecam possessio in creditorem non transit, tum etiam quia generalis hypotheca non tam stricte rem afficit, quam quidem specialis, conf. GALESIUS *de restit. in inegr. comm. ad consil. Urbani VIII. n. 146. p. 150.*

Potest tamen
ecclesia contra
mutuum
restituere.

§. VI. Nihilominus tamen si pecunia mutuo ab ecclesia accepta, in rem eius haud versa, restitutionem in integrum eidem indulgent, BERLICH. *decis. 301. n. 30.* modo ecclesia doceat, versionem factam non fuisse; Quando enim restitutionem quærit, *lesionem* probare debet, quæ hic vnicuique in eo, quod pecunia in rem suam non sit versa, collocanda est. GALESIUS *cit. tr. c. 2. n. 109.* In hoc differt ab illo casu, ubi per *administratores* mutuum contractum, quo creditori onus probandi incumbit, hic vero ecclesia, quippe quæ simpliciter ex mutuo obligata fuit, & tantum ex capite *restitutionis* a vinculo liberatur. Neque hæc *probatio* restringenda ad *mutuum gratuitum*, vt in *fenoratiu* creditori onus probandi incumbat, id quod contendit TRENTACINO *lib. 2. de action. res. 1. n. 3.* neque enim in *l. 1. & 2. C. si aduersus creditor.* asseritur, quod hoc casu onus probandi creditori incumbat, sed in genere tantum supponitur, liquidum esse, pecuniam non esse versam in minoris utilitatem; id autem, quis probare debeat, minime determinatur. Nec porro ipsa *restitutio* restringenda est cum BERLICHIO *cit. l. n. 37.* ad mutuum *fenoratiuum*; cum læsio non in *fenore* promissa, sed in *cessante versione* quærat, quæ

quæ contingere potest, etiam ubi mutuum haud est scœno-
ratitium, id quod *ex l. 17. §. 1. & l. 27. §. 1. de minor. l. 1. & 2.*
C. si adu. cred. clarissime liquet, in quibus sola *lesionis* ratio
in *cessante versione* ponitur, conf. *ODDVS de restit. in integr.*
p. 2. q. 52. art. 4. n. 37. & art. 7. GALESIVS de restit. in integr.
c. 2. n. 108. seq. Ex quo patet verissimum esse, quod ait *WIL-*
HELMVS ANTOS. a FREYDENBERG de rescript. morat. concl. 32.
n. 14. cauendum esse omnibus a contractu cum ecclesia *tan-*
quam re pestifera & perniciosissima, id quod tamen non
potest non ecclesiæ admodum obesse. Proinde ad hoc
præiudicium auertendum, duo commendanda esse cen-
seo: (1) vt creditor, qui cum ipsa ecclesia contrahere vult,
ad minimum curiosus sit, & videat, in quem finem & vsum
ecclesia mutuum accipiat, vt postea restitutionem petenti
ecclesiæ eo fortius se opponere possit: (2) ne iudex adeo
facilis sit in concedenda restitutione, quod iam olim mo-
nuerunt *ICTI*, circa restitutionem minorum in *l. 24. §. 1.*
de minor. ibi: ne magno incommodo huius ætatis homines ad-
ficiantur, nemine cum his contrahente & quodammodo com-
mercium eis interdiceretur & in l. 17. §. 1. de admin. & peric.
int. ibi. nam inutile est pupillis, si administratio eorum non
seruatur, nemine scilicet emente.

§. VII. Pergo ad alterum casum, si pecunia mutuo ac-
cepta, per *prelatum & capitulum*, qui priori fere similis est.
Nam quamuis iure veteri clerus fere tantum *administratio-*
nem rerum ad ecclesiam pertinentium habuerit, adeoque
non dubitandum, quin olim idem obtinuerit, quod locum
habet, quando ab aliis administratoribus pecunia mutuo ac-
cepta: vid. *Nou. 129. c. 6. §. 3.* scœna tamen postea mutata est,
& quod *cap. 1. p. 9.* iam monui, communis doctrina inualuit,
clerum, hoc est, *prelatum cum capitulo*, repræsentare eccle-
siam, adeoque in effectu habendum esse, ac si *ipsa ecclesia*
immediate mutuum contraxisset, & consequenter excep-
tione *non factæ versionis* vt haud posse. Id colligo *ex c. 4. X.*

E 2

de

Cautelæ eî
commen-
dandæ, quæ
cum ecclesia
vult contra-
here,

non est adu.
cessante
versione

Si per prela-
tum & capi-
tulum mutu-
um acce-
ptum, itidem
simpliciter
ecclesia obli-
gatur.

de fidei. cuius verba §. 2. adducta, vbi demum probatio versio-
nis desideratur, si absque maioris partis capituli licentia pec-
cunia mutuo sit accepta, quia nec solus praelatus, nec capitulum
solum repræsentat ecclesiam, sed totus clericorum or-
do coniunctim. TRENTACINO l. c. n. 1. §. 6. Quamuis vero
etiam hoc casu plures probationem versionis in rem ecclesie
desiderent, quos allegant GONZALEZ. ad cit. c. 4. n. 1. &
BARBOSA ibid. n. 3. facile tamen ex adducta ratione liquet,
id in iuris ratione fieri; posita enim sententia, quod
clertis repræsentet ecclesiam, ponitur conclusio, quæ non
potest non inde fluere. conf. B STRYK in not. ad BRVNS. ius
eccl. l. 2. c. 15. §. 28. verb. praelato presente capitulo, vbi hanc
rationem addit: mediante capitulo enim tota censetur con-
trahere ecclesia.

Non tamen
inter prote-
stantes.

§. VIII. Inter protestantes tamen merito ab hac hypo-
thesi recedendum foret, penes quos clerus non repræ-
sentat ecclesiam, etiam in ecclesiis collegiatis & cathedralibus,
vt ut non ignorem, incaute sæpe ad huiusmodi erronea do-
gmata prouocari. Proinde satis prudenter Seren. Legisla-
tor in ord. Magd. p. cit. c. 49. §. 22. explosa adducta ratione, ita
censuit: Es sollen weder die pia loca, wie sie Namen haben,
noch die Städte hinsiro, ohne unsere, oder unserer Magdeburg.
Regierung austrückl. Bewilligung Geld auf Zinse zu entlehnen
befugt seyn, da aber solches vor publication dieser Ordnung
geschehen wäre, soll so wol denen piis locis als Städten das
beneficium l. ciuias ff. de reb. cred. dergestalt zu statten kommen,
daß die Zahlung ehe nicht wider sie erkannt, noch vollstreckt
werde, bis die Gläubiger zur Gnüge beygebracht, daß das An-
lehn in derer piorum locorum oder der Städte scheinbaren
Nutzen verwenDET worden, ob auch gleich bey Stifftern das
ganze capitul, bey Clöstern die Aebte oder Pröbste und
conuentuales, und bey denen Städten die Viertels- und Ge-
meinheits-Weisere in das Anlehn ihr Dollwort gegeben, zu bes-
sen

sen Beybringung denen Gläubigern die Noths und andere Noth-
nung zu ediren sind.

§. IX. Ut plurimum tamen hi, qui in mutuo, a *praelato* & *capitulo* contracto, non desiderant versionis probationem, hoc limitant, nisi ad *exsolutionem mutui necesse sit alienare bona ecclesiastica*. B. STRYCK *in usu mod. ad tit. de reb. cred.* §. 37. GRANNANIETO *ad c. 1. X. de fideiuss. n. 3.* GONZALEZ ET BARBOSA *cit. II. TRENTACINO lib. II. de act. n. 1. n. 5.* Hanc limitationem deducunt *ex auct. hoc ius porrectum C. de SS. eccl. in qua permittitur, ob vrgens æs alienum res ecclesiasticas vendi posse, additurque, eam hic creditorem esse intelligendum, qui quod credidit, probat, in utilitate diuine domus processisse.* Hæc sententia si vera est, obtinebit quoque in casu primo, de quo §. 3. *seq.* dictum est. Verum euident est, dictam *auct.* loqui de mutuo contracto ab *æconomis* vel *episcopis*, qui *olim administratores rerum ecclesiasticarum* simpliciter erant, vt Dn. PRAESES *in iure paroch. Sect. VI. c. 1.* pluribus docuit, ergo ad eum casum commodè applicari nequit, vbi *ipsa ecclesia*, vel quod idem est, *eam representantes* mutuum contraxere, quo casu ecclesiam simpliciter obligari, supra euictum, exemplo ceterarum vniuersitatum, quæ se simpliciter obligare possunt, quod etiam in *ciuitatibus* obtinet, nisi *provinciali lege* prohibeantur, qualem §. *anteced.* adduxi. Nec argumentum a *prohibita alienatione* ad hunc casum trahi potest, cum si æs alienum rectè contractum, id quod hoc casu in dubium de *iure communi* vocari nequit, alienatio permitti debeat. At si *administrator, æconomus*, vel *solus praelatus*, mutuum contraxit, merito dubitari poterat, vtrum in *propriam* an *ecclesie* utilitatem illud contraxisset: id quod ante omnia per *probationem versionis* eruendum est: hoc vero dubium cessat, vbi *ipsa ecclesia*, qua talis, contraxit, h. e. qui eam repræsentant, der *Anschieß der Gemeinde, die Aelterlinge*, vti in nonnullis ecclesiis vocantur, quia sic euident est, ecclesiam ipsam

Quid si ob tale mutuum ad alienationem rerum ecclesiasticarum deueniendum sit?

ipsam mutuum contraxisse: breuiter, non tam ad *obligandi efficaciam* in genere desideratur versionis probatio, sed vt constet, hoc nomen *ecclesiam* tangere, id quod tunc certum est, si ipsa ecclesia contrahit; sed dubium, si *administratores*, quippe qui fingere possunt, se *nomine ecclesie* accipere mutuum, cum potius proprio nomine id acceperint.

Probanda est
versio, si per
administrato-
rem vel so-
lum præla-
tum mutuum
acceptum.

§. X. Tertius & quartus casus est, si *prælatus* sine capitulo vel *administratores*, nomine *ecclesie*, pecuniam mutuum acceperint, quo casu omnes fere consentiunt, non aliter mutuum stringere ecclesiam, quam probata versione. TRENTACINO *l. c. n. 1.* ENGEL. *de priuileg. monast. priu. 43.* BERLICH. *cit. dec. 301.* B. STRYK. *l. c.* adeo vt ab hac probatione non liberetur creditor, si vel maxime chirographo administrator vel prælatus confessus fuerit, in vtilitatem ecclesie hanc pecuniam acceptam fuisse. TVRRICELLVS *de reb. eccles. non alien. c. 30. n. 31.* TRENTACINO *l. c. n. 2.* quia tali confessione ecclesie præiudicare nequit, nisi alia adminicula concurrant. TVRRICELLVS *cit. l. n. 32.* Equidem si indistincte argumentum a *ciuitatibus & pupillis* ad ecclesiam valeret, res omni careret dubio; ast quia contrarium sæpe iam adstruxi, ab hoc argumento abstinere, ex legibus ipsis rem explicaturus. Secundum has duo distinguendi sunt casus: aut ecclesia est oberata admodum, vt ad alienationem bonorum ecclesiasticorum deueniri debeat, aut aliunde debitum solui potest. Illo casu certum est, creditores ante omnia versionem probare debere, id quod satis euidenter *ex cit. auct. hoc ius porrectum C. de S. S. Eccl. colligitur*, & sine dubio ideo constitutum est, ne facile ad *verum ecclesiarum alienationem* deueniatur, quæ regulariter prohibita est. Hoc casu vel *administrator* aut *prælatus* habet mandatum, vsque ad certam summam, pecuniam mutuo sumendi, aut non; Priori casu simpliciter ecclesia obligatur, quod colligitur *ex c. 4. X. de fidei.* vbi interdicitur religiosis, qui forsan res monasterii administrant, mutuum

accipere pecuniam *ultra summam communi providentia constitutam*; ergo si ad eam summam v. c. 200. thalerorum acceperit mutuum, ecclesia inde vel ideo obligatur, quia *mandatum ad contrahendum habuit*: si summam excessit, non, nisi probata versione, obligatur. Si deficit tale mandatum, aut *vinente adhuc praelato*, vel *administratore* agitur, aut *eo mortuo*: illo casu ipse administrator vel praelatus opponere nequit hanc exceptionem. B. STRYK *cit. l. §. 38. TRENTACINO. l. c. n. 5.* Hoc vero probationem versionis necessarium esse arbitror, maxime ob *c. 1. X. de solut.* vbi dicitur, quod praelatus sui praedecessoris debita *pro ecclesiae necessitate contracta* solvere debeat. Fundamentum obligandi successorem hic collocatur in eo, quod *debitum pro ecclesiae necessitate contractum sit*, id quod *in facto* consistit, & ab allegante probandum est, qui est *creditor*, id quod si in *praelato*, qui liberio rem adhuc habet contrahendi potestatem, iuris est, multo magis in *simplici administratore* obtinere debet, ut si vel ipse vel ecclesia ex mutuo antecessoris conueniatur, agenti exceptio obstat.

§. XI. Denique vltimus casus est, si debitum est *con-* versio quo-
tractum per aliquem ex clero nomine ecclesiae, qui tamen que proban-
administrator haud est dicendus. Huc referri potest, si da, si patro-
canonicus intuitu sui beneficii, si *pastor ruralis*, si *patronus*, ut nus vel ali-
ut intuitu ecclesiae mutuum pecuniam sumit, ex quo nullo quis ex clero
modo ecclesia obligatur, quia non cum *ecclesia*, sed cum *cer-* pecuniam
ta persona creditor contraxit, nisi forsitan probatum fuerit, mutuum
eam pecuniam in ecclesiae utilitatem conuersam fuisse, qua- sumserit.
lis est sensus *c. 1. X. de pos.* obseruante GRANNANIETO *ad*
cit. c. 1. n. 3. Deposuerat enim quis pecuniam apud certum
clericum, qui nomine ecclesiae illam susceperat, pecunia
fraude depositarii sublata, deponens ecclesiam obligatam
esse credebat, quod recte negabat pontifex, addita limita-
tione, *nisi de versione in utilitatem ecclesiae constaret*, quo
probato, ecclesia, meo quidem iudicio, non actione de-

positi, vt GRANNANIETO *cit. l. n. 4.* censet, sed *de in rem verso* tenetur.

An in aliis
contractibus
quoque ver-
sio probanda.

§. XII. Atque hæc quidem sine dubio obtinent in *mutuo*; ad alios contractus an hæc doctrina extendi possit, non satis liquet; Qui hanc quibuscunque contractibus applicandam censent, potissimum se fundant in *c. 4. X. de fidei. & c. 1. X. de pos.* indeque inferunt, etiam in *deposito & fideiussione* hanc exceptionem admitti, multo magis ergo in aliis contractibus, in quibus ecclesia ad suam vtilitatem contrahit. Sic comparans rem *ecclesie*, aiunt, non aliter in tuto versari potest, quam si, obseruatis solennibus, sollicitus sit, vt pretium in eam necessitatem, ob quam venditio facta est, conuertatur, per *auth. hoc ius porrectum C. de SS. Eccl. TYRRICELL. de reb. eccl. non alien. c. 30. n. 22. GALES. ad l. 1. C. de SS. eccl. n. 108.* Alii hoc casu distinguendum esse censent, vtrum alienatio fiat ex causa *voluntaria* an *necessaria*? vt hoc casu tantum emtor sollicitus esse debeat de versione in eius vtilitatem, non illo, si forsan ob solam ecclesie *vtilitatem* alienatio facta est, MERLIN. *dec. 119. n. 13. BVRAT. dec. 714. n. 1.* Alii prorsus negant, ad alios contractus hanc doctrinam applicari posse, alii aliter. vid. TRENTACINO *l. c. n. 9. segq.* B. STRYCK. in *V. M. tit. de reb. cred. §. 25. BERLICH. dec. 302. Dn. LYNCK. in comm. ad ius civ. tit. de reb. cred. §. 27.* Vt ex his ambiguitatibus me expediam, rursus casus *indubios* a *dubis* distinguo. In casu alienationis, *ob es alienum*, certo iure constitutum est, sollicitum & curiosum emtorem esse debere, vt pecunia in necessitatem eam, ob quam alienatio facta, vertatur, per *cit. auth. ibi: pretio modis omnibus pro debito dando, aliter enim res emtori non conceditur, & hoc inscribatur ad emtoris securitatem, nihil esse factum in ea re ad damnum diuine domus.* Id sine dubio peculiariter constitutum est, vt alienatio rerum ecclesiasticarum, quantum fieri possit, restringatur, & præcaueatur. Quoad alios contractus, si *ipsa ecclesia* vel *eam representantes*, con-

contraxere, nullum dubium est, ecclesiam *simpliciter* obligari salua restitutione. Si *administratores* vel *solus praelatus* contrahunt, v. c. locando, frumentum ecclesiae vendendo, emendo &c. ecclesiam ad hanc exceptionem haud esse admittendam, cenfeo, cum administratorum officio ordinarie insit, vt tales contractus celebrent: in mutuo vel ideo exceptio facta, ne pessimis administratoribus occasio detur, pecuniam fide ecclesiae corradendi, eamque postea dilapidandi, quod maxime in praelatis est metendum, qui luxuriose viuendo, ecclesiam grauissimo aere alieno facile obruere possent, si pro lubitu *fide ecclesiae* mutuum contrahendi potestatem haberent. Tale periculum ex ceteris contractibus ecclesiae non adeo imminet; qui proinde sub dispositione iuris communis relinquendi, quin quod omne commercium cum administratoribus impediretur, si vbique ecclesia exceptione non factae uersionis tuta foret. Quod de *depositi causa* ex c. 1. X. *depos.* adfertur, ab hoc casu alienum est; neque enim, prout iam monui, depositum ab administratore nomine ecclesiae, sed ab alio clerico erat susceptum, ex quo nullo modo ecclesia obligari potest, nisi *versio* probata sit. Nec causa fideiussionis huc recte trahitur ex c. 4. X. *de fideiuss.* quo religiosus prohibetur, 1) ne absque maioris partis capituli, & abbatis sui licentia fideiubeant, 2) ne mutuam accipiant pecuniam ultra summam communi prouidentia constitutam, additurque: *alioquin non tenetur conuentus pro his aliquatenus respondere, nisi forte in uilitatem domus ipsius manifeste constituerit redundasse.* Non tam casum fideiussionis quam mutuum adducta limitatio tangit, cum vix concipi possit casus, quo *fideiussio*, quae ordinarie grauat & onerat fideiussorem, possit in emolumentum ecclesiae redundare; accedit, quod ex aliis textibus liqueat, fideiussionem clericis esse interdictam, maxime vero *religiosis*, vt-pore qui ne quidem liberam amplius voluntatem habent.

F

§. XIII.

Versionem
probare de-
bet creditor.

Adeoque ex-
ecutione
procedi ne-
quit.

An exceptio
non numera-
tae pecuniae
ecclesiis per-
petuo com-
petat.

§. XIII. Quando ergo exceptio non factae versionis ecclesiae competit, (1) creditor ante omnia eam probare debet *per auth. cit. hoc ius porroctum*, quae probatio quomodo ineunda sit, plenius docuit & illustrat B. STRYK. in *V. M. ad tit. de reb. cred. §. 6. seqq.* Hinc (2) exceptio haec impedit, ne ex instrumento guaranteegiato contra ecclesiam executiue procedi possit, quia antequam versio probata fuit, chirographum non est liquidum. Et quamuis Dn. BERGER. in *elect. proc. execut. §. 14.* contendat, pupillum ex instrumento a tutore subscripto, executiue conueniri posse, quia pupillus regulariter ex facto tutoris tenetur; de hac sententia tamen dubitandum, quia iuris certissimi est, pupillos ex mutuo a tutore contracto, non aliter teneri, quam versione probata, quae exceptio tamdiu processum executiuum impedit, & recognitionem suspendit, donec creditor versionem probauerit. Atque (3) haec exceptio perpetuo ecclesiae competit, tum, quia nullibi reperitur ad certum tempus restricta; tum quia exceptiones regulariter sua natura perpetuae sunt. *l. 5. inf. D. de except. dol. mal. & met.* Neque enim, quod nonnulli contendunt, haec exceptio conferri potest cum *non numeratae pecuniae exceptione*, quae intra terminum biennii est inclusa, cum ecclesia, hac exceptione utens, non neget pecuniam esse solutam aut numeratam, sed *versionem* eiusdem in rem suam impugnet, quae toto caelo diuersa sunt. TRENTACINO *cit. l. n. 15. seqq.* Denique (4) si creditor in probatione versionis deficit, ecclesia absoluitur, regressus rei referuatur contra administratores. *Nov. 7. c. 6.*

§. XIV. Praeterea *singulariter* (II) ecclesiis indulgent exceptionem non *numeratae pecuniae*, quae quamuis alias *ad biennium* restricta sit, ecclesiae tamen *perpetuo* indulgent. Ita censent MANZIUS in *special. iure comm. voce ecclesiae fauor n. 32. & voce pia causa n. 27. & voce piorum locor. fauor. n. 7.* BALDVS, ROMANVS, HOSTIENSIS, ANGELVS, FELINVS, alijque allegati a TRENTACINO *l. c. n. 16.* Duo omnino sunt argumenta, quibus hanc sententiam mu-

muniant: primum est, quod minori perpetuo competat hæc exceptio *l. f. C. in quib. caus. in integ. rest. non est necess.* cui quoque ecclesia æquiparari debeat. *c. 1. X. de restit. in integr.* Alterum est, quod lege civili hæc restitutio inualuerit, quæ non ligat ecclesiam. Recedit ab hac sententia TRENTAGINQ. *l. c. quod 1)* Imperator ex sola æquitate hanc *exceptionem priuilegiatam* inuenerit, ergo si ecclesia vult uti isto priuilegio, debeat ea uti cum sua causa; 2) quod quando lex civilis aliquid inducit, & non reperitur aliud statutum in materia spirituali, aut ecclesiastica, attendatur ius civile, a quo hoc casu non recessit ius canonicum. Nec hic admittendam esse censet comparationem *ecclesie & minoris*, quia *contra ecclesiam, ait, currit præscriptio, & non contra minorem donec est maiorænis.* Rursus tamen non desunt, qui iure canonico contra lapsum biennii remedium introductum esse statuunt, scilicet *implorationem officii iudicis*, quod tanquam egregium aliquod inuentum laudandum, commendandum & notandum esse exclamant, teste TRENTAGINQ. *l. c. n. 17.* Aiunt: quotiescunque lege civili prohibente non potest opponi exceptio, tum datur *officium iudicis*, ecclesiastici scilicet, qui pro *peccato euitando* imploratus generatim succurrit. Hoc est illud egregium remedium, quod extollunt & prædicant, sed quod protestantes imprudenter commendant. Certe ad consistoria nostra non datur recursus, quia reuera contra principem, legum auctorem, tale refugium consistorium præberet, quod ei haud est integrum: nec nostra consistoria sunt talia iudicia, in quibus pro saluanda conscientia, *remediis coactiuis & externis*, more pontificiorum, utimur. Neque *officium iudicis*, quod vocant, in foro seculari implorari potest, cum iudex secularis non possit contra leges succurrere, qui *minister non arbiter* legis est, nec hoc ipsum patroni huius cautelæ intendunt, qui sub *iudice* ecclesiasticum intelligunt, ergo hanc cautelam e foris nostris merito abesse iubemus.

An contra
lapsum bien-
nii officium
iudicis com-
petat.

Fundamenta
affirman-
tium, prædi-
ctam exce-
ptionem per-
petuo eccle-
siis compe-
tere.

§. XV. Videamus, an duo illa fundamenta fringant, quæ in fauorem ecclesiæ excogitata sunt. Posterius merito repudiamus, utpote persuasissimum habentes, in foris nostris leges etiam ciuiles fringere ecclesiam, nisi hæc excepta doceatur. Prius alicuius roboris esse videtur; licet enim argumentum a *minoribus* ad *ecclesiam* in vniuersum non probem, admittendum tamen illud in materia *restitutionis in integram*. Olim currebat hæc exceptio contra minores, sed restituebantur in integrum. Hoc correxit IUSTINIANVS in c. l. f. ut ipso iure tuti sint, *melius etenim est, ait, intacta eorum iura seruari, quam post vulneratam causam remedium quaerere*. Idem etiam applicandum videtur ad ecclesiam, quæ itidem contra lapsum huius biennii in integrum restitui potest, ut minor, adeoque, quod hoc casu *minoribus* indultum, non potest non quoque ecclesiæ tributum esse. Verum hæc forsitan ratio diuersitatis allegari posset, quod minor, quamdiu minor sit, semper restitui possit, & sic consultius visum fuerit, cursum biennii interim suspendere; aut ecclesia non semper restitui potest, sed tantum intra quadriennium, a tempore *lesionis*. Si ergo pecunia ipsi non est numerata, & biennium est lapsum, ab illo tempore læsio emergit, & sic intra *quadriennium* restitutionem petere deberet, postea autem excluderetur. Accedit, quod respectu *minoris*, hæc exceptio non *perpetua*, sed tantum intra tempora minoræ nennitatis quiescat, mox autem currere incipiat, ab eo tempore, quo 26. annorum attigit. Posito igitur, minorem viginti annorum chirographum alicui dedisse, sed pecuniam non esse numeratam, tantum intra quinquennium suspenditur hæc præscriptio, quo finito, currere incipit. Id vero ad ecclesiam applicari nequit, quæ statum nunquam mutat, sed restitutio ecclesiæ intra quadriennium non denegatur. Sed nouo utitur argumento BRUNNEM. in iur. eccl. Lib. II. c. 15. §. 27. *si versio est probanda, utique etiam numeratio, nam sine numeratione versio esse nequit*. Ad hoc rehero 1) non ubi- que

Argumen-
tum ab exce-
ptione ver-
sionis de-
sumtum exa-
minatur.

que versionem esse probandam, quid enim si *ecclesia* per se contraxerit? hoc casu uti poterit exceptione *non numeratæ pecuniæ*, sed non *probandæ versionis*. 2) si hac exceptione uti potest, non necesse habet, exceptionem *non numeratæ pecuniæ* opponere, quo ipso sibi admodum præiudicaret. Nam in illa creditor probare debet *versionem*, in hac ipsa *ecclesia* debetrix docere deberet pecuniam non esse numeratam, cum contrarium ex chirographo adpareat, adeoque onus probandi in eam devolvatur per *l. 25. de prob. l. 13. C. de non. num. pec. l. 2. C. si pign. conu. l. 1. C. de condict. ob turp. caus.* Dn. ZOLL. *de excep. non. num. pec. c. 5.* nisi forsan *causa debendi* in chirographo non esset expressa, quo casu demum onus probandi in creditorem devolvitur *l. cit. 25. in f. l. 2. §. 3. de exc. dol. mal.* de quo casu accipi debent *l. 3. & 10. C. de non. numer. pec.* quas Dd. alias generaliter ad quemcunque casum, contra rationem iuris, applicant.

§. XVI. Tribuunt porro (III) *ecclesiæ* exceptionem *particularis solutionis*, argumento a *libertate* desumpto, in cuius favore *particularis solutio* creditori invito obtrudi potest *l. 4. §. 6. de stat. liber.* BARBOSA *de iur. eccl. lib. II. c. 13. n. 54.* Sane si aliud deest argumentum, de veritate sententiæ dubito, cum iam aliquoties adstruxerim, argumenta a *libertate* aliisque favorabilibus causis, satis esse infirma, cum causæ *privilegiatæ* haud admittant extensionem. Non invidendum est *ecclesiæ* hoc beneficium, sed nec nostrum est nova beneficia ultra legum determinationem, quæ hic deficit, inducere. Facilius sine dubio *ecclesiæ* occurri posset, si principis rescriptum id ipsum specialiter *ecclesiæ* tribuat, id quod facile ab eo impetrabitur, contra duriores creditores, iuri suo nimis rigore contra amorem & pietatem insistentes. Sed sine tali rescripto iudicis inferioris non est, in sententionando creditorem ad *particularem solutionem* accipiendam adstringere. Nec enim audiendus BARBOSA, quando *l. c.* ait, *quod ecclesia, quæ contraxit debitum*

An competat
ecclesiæ be-
neficium
particularis
solutionis.

pro uilitate & necessitate videatur illud contraxisse pro libertate & redemptione animarum, a manibus diaboli, quoad uiuos, & a penis purgatorii, quoad mortuos, quæ ratio sane indigitat, vnice in fauorem clericorum tale debitum contractum præsumi, utpote quorum fingitur esse, e manibus diaboli animas post mortem redimere.

An contra
ecclesiam
esset condi-
ctio indebiti.

§. XVII. Contra indebitum solutum (IV) ecclesiis tribuunt exceptionem *non competentis actionis*, nisi soluens ex tali solutione ad paupertatem reduceretur. BARBOSA l. c. 32. MANZ. in spec. iur. comm. voce *pia causa* n. 13. p. 275. Fundamenta huius sententiæ desumuntur (1) ex auib. *similiter C ad L. Falc.* ubi cauetur, ne Falcidia detrahatur in legatis ad pias causas; verum a cessante Falcidia, ad cessantem conditionem indebiti, est argumentum magis lepidum, quam solidum. (2) ex §. 7. *I. de oblig. quæ qs. ex contr. nasc.* ubi denegatur condictio indebiti in legatis ad pias causas; verum a) ex textu euidentis est, non absolute conditionem indebiti denegari, sed tunc demum, si heres per *mendacium* negauerit, aliquid ecclesiæ esse relictum, idque in *pænam mendacii*, extra quod non denegatur repetitio, etiam in legatis ad pias causas. ß) Non omne, quod in legatis ad pias causas leges *singulariter* constituere, ad *nomina ecclesiastica* trahendum, ne peccemus contra l. 14. *D. de LL.* (3) Forfan argumentum solidius desumi posset ex *presumpta donatione*, quæ ex *pietatis respectu* nascitur l. 32. ff. *de condict. indeb.* Sed qui *soluti*, non habet animum donandi, qui in dubio non præsumitur. Nec talis *pietatis respectus* hic adest, qui in *cit.* l. supponitur, quæ ibidem *50 p. 7. v. naturalem* denotat, unde alias leges animum donandi inducunt l. 34. *D. de neg. gest.*

Habet eccle-
sia debitor
beneficium
usuratum
minorum.

§. XVIII. Rectius sine dubio (V) ei tribuitur beneficium *usurarum leuiorum* seu *minutarum*, quando ære alieno admodum obruta est. Quod si enim creditor debitum vrget, & ex *mobilibus* debitum solui nequit, res immobiles creditori dari possunt specialiter pignori, *quarum fructus*
cre-

*creditor sibi reputet tam in sortem quam vsuras, vsque ad quar-
tam centesime.* Ita disposuit IUSTINIANVS in *auth. hoc ius
porrectum C. de S. S. eccl.* & in fauorem ecclesie singulariter
vsuras ad quadrantes (3. pro cent.) restrinxit, vt eo facilius
ex reddituum perceptione debita ecclesiastica tolli possint.
Pro subleuanda enim inopia debitorum, principi ius com-
petit, non tantum vsuras *preteritas*, sed etiam *futuras*, ex iu-
sta causa, minuere, & acerbitatem creditorum ex humani-
tate temperare. MEVIUS in *disc. leuam. inop. debit. c. 4. sect. 6.
n. 6.* prout factum esse apparet in *R. I. nou. de a. 1654. §. 173. seq.*
multo magis ergo ecclesiis depauperatis succurrendum
fuit, in quibus maior ratio, quam ceteris debitoribus, occur-
rit. Vnde & *cit. R. I. §. 174. in f.* ab ordinario vsurarum cur-
su excipiuntur causæ piæ, saluo tamen arbitrio iudicis, quod
explicat & illustrat HAHN. in *pec. tr. ad cit. R. I. §. 170. seq.
p. 463.*

§. XIX. Quod si creditor bona ecclesiastica, sub his
conditionibus oblata, accipere nolit, distrahenda sunt, & Item benefi-
cium datio-
nis. emtore non reperto (VI) ecclesie datum est beneficium
datiōis in solutum, in *cit. auth.* vbi ita: *emtore non inuento,
res estimato districte creditori detur in solutum*, sine vlla sci-
licet noua interueniente solennitate, vtpote quæ iam an-
tea, vbi ad distrahendum publice proposita erat, interuene-
rat. Sed beneficium hoc ecclesie haud est proprium. Aliis
iam dudum debitoribus quoque idem communicatum est
in *Nou. 4. c. 3.* in eodem casu, vt si emtor rerum immobilium
reperitus non fuerit, secundum quantitatem debiti dentur
in solutum, vt tamen creditori salua sit electio, quasnam res
in solutum accipere malit, quod confirmatum est in *R. I. de
anno 1654. §. 172.* In hoc forsitan posset ratio diuersitatis adfer-
ri, & quidem ex ratione rerum ecclesiasticarum, quæ libe-
ræ dispositioni minime ita subsunt. Colligo id ipsum ex
processu, quem *cit. auth. hoc ius porrectum*, præscribit in-
iungitque. lubet (1) debitum solui ex mobilibus, id si fieri
ne-

nequit, (2) res immobiles specialiter dandæ sunt pignori, vt fructus inde creditor percipiat, id vero non potest fieri sine causæ cognitione huc vergente, vt inquiratur, an debitum vrgens adsit? an res sit alienanda? vel oppignoranda? quæ sit oppignoranda? Ergo Consistorium decernit, quænam sit oppignoranda. Si pignori rem talem accipere nolit, (3) hæcæ subiicienda est, & denique (4) emtore non reposito, creditori in solum danda. Sed adhuc euidentius restrictior potestas circa electionem rerum alienandarum exprimitur his verbis: *Sit tamen ea res mediocris, inter ceteras, inspecta ipsius quantitate & qualitate & onere.* In hoc ergo priuilegium habet ecclesia, quod res in solum danda non permittatur electioni creditoris, vt in aliis debitoribus alias iuris est, BRVNEM. lib. 2. iur. eccl. c. 15. §. 30. quod expressius adhuc in Nou. 120. c. 6. §. 2. in f. declaratur, his verbis: *quod autem prebetur in hoc immobilis res, non per electionem creditoris detur, sed secundum æquitatem: aliud quidem fructiferarum, aliud vero possessionum sterilium eiusdem venerabilis domus.*

Item cessio-
nis benefi-
cium.

§. XX. Denique (VII) tribuunt etiam ecclesiæ obæratæ beneficium *cessionis & competentie*, si ad concursum prouocare malit, id quod facere potest. BRVNEM. de concurs. cred. c. 1. §. 5. ibique B. STRYCK. in notis, voce ecclesiæ. Quod bonis cedere possit, non adeo dubium habere videtur, quamuis enim contra squalorem carceris habere beneficium non indigeat, *liberanda tamen a molestiis creditorum*, vt ait B. STRYCK. l. c. Imo hoc quoque conuenit iustitiæ, quam ecclesia in primis ob oculos habere debet; ne alias, qui prærogatiuam quandam in solutione habent, cessione non facta, postponantur. Moto itaque concursu, bona ecclesiastica hæcæ subiicienda sunt, decreto interueniente, aliisque solennibus adhibitis, de quibus interpretes plenius agunt, ad tit. X. de reb. eccl. non alien. Speciatim vero hanc materiam excutiunt TVRRICELLIUS & REDOANVS. Generatim hi

hi inter causas *iuste alienationis* referunt *es alienum*, quæ eo magis necessaria est, si præterea concursus motus fuerit, quamvis etiam in hac alienatione solennia non sint negligenda, obseruante B. STRYKIO ad BRVNEM. *tr. de conc. cred. l. c.* de quibus tamen hic agendi non est locus. In quem finem autem ecclesia, tanquam quædam vniuersitas, indigeat *beneficio competentie*, non adeo liquet. Si dicis, clericis esse necessaria vitæ alimenta relinquenda, facile in suspicionem deduci possumus, nos quoque *ecclesiam* constituere in *clericis*. Vnde res hoc modo temperari potest. Aut fundationes sunt destructæ v. c. monasteria, aliaue sodalicia, quo casu non superfluit, quibus de necessariis vitæ prospiciendum est, sed bona simpliciter creditoribus sunt cedenda; aut vero ecclesiæ adhuc saluæ sunt, & functiones ecclesiasticæ necessariae, quo casu æquum piûmque est, vt redditus necessarij relinquuntur ministris ecclesiæ, si aliunde eis prospici nequit, veluti si parochiani quoque depauperati sunt. Nec enim ferendum admittendumque, vt ecclesia prorsus destruat, quo creditoribus satisfiat, id quod non tam ex beneficio *competentie* fieri credendum est, sed potius ideo, ne ecclesia destruat, reipublicæ maxime necessaria, cui priuata commoda cedere debent: nisi forsitan ecclesia, *die Gemeinde*, alii commode vniri possit, tunc enim cessat omnis ratio, ob quam creditoribus satisfactio denegari debeat, etiam de iis bonis, quæ ad sustentationem pastorum destinata sunt, de quo consistorio arbitrium relinquendum. Nam inter *iustas vnionis causas* etiam referunt, si ecclesia debitis & oneribus intolerabilibus grauat, propter quæ etiam beneficia supprimitur. TVRRICELLIVS *de vnion. benef. c. 8. n. 6.* Dn. SCHLEVOGT. *de vnion. eccl. p. 26. seq.* Ex quo patet, minime *beneficium competentie* hic allegari posse, sed aliunde hanc rem æstimandam esse.

§. XXI. Quemadmodum itaque *ecclesia debitorum* variis munica est priuilegiis, contra creditores inturu inpri-

G

undiq. m. s.
-ib. p. 101. 102
obans

At! & ig
quem finem
ei benefi-
cium com-
petentie in-
dulgendum.

aliosq. m. s.
-ib. p. 101. 102
obans

An valeat
contra eccle-
siam debitori-

em pactum
de ingredi-
endo.

si 2 na
moch mar
-fensd io
-mo muia
-ni sitates
-mabuqub

mis rerum ecclesiasticarum, quæ sedula cura conseruantur
sunt; ita pacta, quæ creditores in bonorum grauamen
adiicere solent chirographis, intuitu ecclesiæ reprobantur,
quorum referunt pactum de ingrediendo. *l. 3. C. de pign.* Hoc
contra ecclesiam debitoricem non valere aiunt, propter re-
rum ecclesiasticarum fauorem, ac tuitionem, quæ Deo sunt
consecrata, & ad ius sacerdotum vel Dei spectant. *c. 3. c. 12. g. 2. MANZIVS in spec. iur. com. voc. ecclesie fauor. n. 71.* Ratio
adducta magni momenti esse videtur, interim a superstitione
haud est aliena. Proinde rem aliunde æstimamus. Omne
pactum de ingrediendo regulariter præsupponit hypothecam
specialem vel generalem. Generalis quidem in bona eccle-
siastica constitui potest, sed non pignus, nec quod iuri pi-
gnoris simile est, quale reuera est pactum de ingrediendo,
quippe quod tribuit facultatem, vt statim auctoritate iudi-
cis possessionem adipisci queamus. Cum ergo ad alienationem,
vel quod alienationis simile est, tendat, de iure aliter
subsistere nequit, quam si præuia causæ cognitione & de-
creto magistratus hypotheca specialis cum hoc pacto cre-
ditori sit tributa, quo casu iuxta analogiam iuris demum
effectum suum haberet.

An ecclesia
heres, negle-
cto inuenta-
rio, teneatur,
vltra vires
hereditarias.

testat na
-albeo ateo
-andib mail sim

§. XXII. Denique ecclesiæ, quatenus heres est, circa
nomina, in hereditate reperta, iura singularia adsignant. He-
res cum defuncto habetur pro vna eademque persona, & ad
omnes res alienum tenetur, si vel maxime vires patrimonii
transcenderit, si absque beneficio inuentarii hereditatem
adeat. *l. f. C. de iur. delib. N. 1. c. 2. §. 5. l. de hered. qual. & diff.*
LAUTERBACH. de inuentar. hexed. §. 23. Ecclesiam heredem ab
hac regula excipiunt, quam, etiamsi beneficio inuentarii vsa
haud fuerit, vltra vires hereditatis, non teneri asserunt.
TVSCH. lit. H. conch. 58. n. 24. ex hac forsitan ratione, quod mil-
ites hoc iure singulari gaudeant iuxta *l. f. C. de iure delib. in f.*
quorum iura ecclesiæ quoque communicata esse arbitran-
tur, secundum sententiam *BARBOSÆ lib. II. iur. eccl. cap. 13. n. 3.*
seq.

seq. Hoc tamen argumentandi genus illicitum esse, sapius iam dixi: non est nostrum priuilegia ultra tenorem iuris extendere, praesertim cum ne quidem priuilegium hoc, quod militibus *in cit. l. f.* tributum, non omni contradictione vacet, ob *Nou. 1. c. 4. in f.* vbi lex communis de beneficio inuentarii ad omnem personam, etiam *militarem & sacerdotalem*, est extensa. Interim tamen alia ratione iura ecclesiae salua & intacta praestari possunt. Nam in plerisque locis inuentarii vicem subit *specificatio iurata*, habetque effectum inuentarii, sub qua ecclesia quoque possit esse tuta, vel si de praxi vniuersali huius dogmatis dubitatur, non tamen 2) omisso beneficii praedicit ecclesiae, quae, si hereditas non soluendo reperitur, facile impetrare potest restitutionem in integrum contra aditam hereditatem, quia sic de laesione manifestissime constaret. Plura adhuc a Dd. adferuntur vel potius finguntur iura singularia, quae examinare & recoquere nolo, cum secundum asserta fundamenta facile diiudicari possint.

F I N I S.

NOBI-

NOBILISSIMO
DN. RESPONENTI

S. P. D.

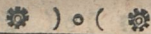
PRÆSES.

libertatem ecclesiæ quon-
dam aulæ Romanæ pro-
ceres adeo extenderunt, &
omnibus laicis inculcan-
dam esse censuerunt, vt vel
ad *articulos fidei* hoc dog-
ma retulerint, & grauissimæ hæreseos eum
postulauerint, qui aliquid ei contrarium asse-
rere auderet. Neque vero tantum *libertatem*
in *independentia* ab imperio ciuili, aut *immu-
nitate*

❁) ○ (❁

nitate ab oneribus publicis, aut *iure asyli* qua-
siuere, sed generatim sub illius prætextu omnia
repudiarunt, reprobant, damnantque,
quæ illorum vtilitati priuatæ officiebant, pri-
uata commoda impediabant, vtut legibus
essent conformia, & intercedebant, ne cleri-
ci omnia ad se raperent. Si ecclesiis quid le-
gabatur, vel aliter acquirendum erat, quod
iure subsistere non poterat, simpliciter vate-
re debebat, quia leges contrariæ non pote-
rant præiudicare libertati ecclesiasticæ, quæ
eam ex legem constituerebat. Si aliquid debe-
bat, vario *libertatis* prætextu se a nexu sol-
uendi immunem præstare contendebat. Si
quid ei debebatur, rursus eodem *libertatis*
prætextu infinita priuilegia affectabat, ne pe-
cuniæ amittendæ periculo exposita esset. Ita
clerici, iuris ecclesiastici consulti versutissimi,
censebant, ita laici, quibus gloria parendi
erat relicta, quique sub pœna excommuni-
cationis nihil contra *libertatem ecclesiæ* au-
dere vel asserere poterant, censere debebant.
Ex hac temporum miseria tot erroneas pro-
fluxisse opiniones, vel hac dissertatione, no-
bilissime Dn. Respondens, ostendis, in qua
ea

ea libertate contra falsæ libertatis ecclesiasti-
cæ assertores vsus es, quæ quondam maiõ-
ribus nostris erat ademta. Modeste indi-
cas fontes erroris, & ne in ecclesiis protestan-
tibus latius serpent, præcauendum censes,
quod institutum, prout par est, omnes me-
cum approbabit. Simul eruditionis Tuæ,
per aliquot annorum spatia comparatæ, edis
insigne specimen, & ita publico documento
comprobas, Te otio tempus, studiis desti-
natum, haud triuisse. Gratulor Tibi eo no-
mine ex animo, & omnem Tibi, ad vltorio-
res progressus, apprecor gratiam diuinam,
vt, sicuti hac dissertatione fecisti, in poste-
rum quoque monstres, Te non simulatam
sed veram profiteri philosophiam. Dab. d.
8. Oct. 1716.

ULB Halle
002 187 06X

3

56

Q. D. B. V. 116 116
DISPVATIO IVRIDICA
DE

NOMINIBVS ECCLESIASTICIS

Don
Activ- und Passiv-*Kirchen-Schulden,*
QVAM

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO,
SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO CAROLO

PRINCIPE BORVSSIAE, MARCHIONE
BRANDENB. RELIQVA

IN REGIA FRIDERICIANA

PRAESIDE

DN. IVSTO HENN. BÖHMERO,

ICTO, COM. PAL. CAES. REG. MAIEST. CON-
SILIARIO AVLICO, PROFESSORE IVRIS ORDI-
NARIO H. T. DECANO

IN AVDITORIO MAIORI

DIE OCTOBR. A. MDCCXVI.

PVBLCO ERVDITORVM EXAMINI SVBMITTIT

CHRISTIANVS NICOLAVS Scheller,
SCHWARTZBURG.

HALAE MAGDEBVRGICAE,
OPERIS GRVNERTIANIS. *Recusa* 1732.